

Bareel

Tijdschrift voor wie ten dienste staat van buitenlanders

**Hoofdartikel
racisme**

**Dossier vreemdelingen
bij de M.I.V.B.**

jaargang 2 - nummer 8 - driemaandelijks

Bareel

een uitgave van de v.z.w. (in oprichting) BAREEL.

Redactie :

Sarie Abdeslam, Miek Aerts, Monique de Jonge, Luk Michiels, Frank Moulaert, Lieselot Pittery, Hugo Swinnen, Lieven Vandenbergh (hoofdredacteur) en Tin Wouters.

Medewerkers :

Jan de Staelen en Lode Van Loock.

Eindredactie en lay-out :

Monique de Jonge.

Foto's :

Centrum Welzijnszorg Laken, Jan de Staelen, Marcel Schuurmans.

Tekeningen :

Monique de Jonge.

Druk :

Pencoprint, Wilsele.

Redactie en administratie :

Gallaitstraat 78, 1030 Brussel.

Het O.C.G.B. staat in voor de administratie. Tel. : 02/216.78.30.

Abonnementen :

Gratis abonnement voor wie om één of andere reden in deze problematiek geïnteresseerd is. Anderen kunnen zich abonneren tegen 200 frank per jaar, door overschrijving van dit bedrag op rekeningnummer 068-0654540-11 van het Onthaalcomité voor Gastarbeiders van Brabant met de vermelding « Abonnement Bareel ».

In beide gevallen dient men de invulstrook in dit nummer volledig in te vullen en op te sturen naar administratie BAREEL.

Overname :

Geheel of gedeeltelijk, van tekst en/of illustraties is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie.

inhoud

Sociale verkiezingen 1979 - Gastarbeiders op de tweede rij ? p. 3
Vaak wordt er van uitgegaan dat gastarbeiders op ondernemingsniveau gelijke rechten hebben. In theorie is dat ook zo. Feitelijke informatie is toch moeilijk te verkrijgen. Vanwaar de grote tegenstelling tussen A.C.V. en A.B.V.V. en de ommekeer daarin tussen '75 en '79 ?

Racisme, een spook met vele gezichten. p.4
De startpositie van de gastarbeider is al een discriminatie. Waar hij zeker gediscrimineerd zal worden is de arbeidsmarkt. Op vele terreinen waar discriminatie moet worden weggewerkt ligt een taak voor de gemeenteverheid en misschien voor de scholen. Verontrustend is de opkomst van rechtse groepen. Moeten daden ingegeven door racisme of xenofobie ook wettelijk strafbaar worden gesteld ? Naast een beschrijving waar men racisme aantreft de bespreking van enkele wetsvoorstellen.

Dossier vreemdelingen bij de M.I.V.B. p. 9
Eerst een stuk geschiedenis en een bedrijfs-ekonomische blik op de Maatschappij voor het Interkommunaal Vervoer te Brussel. Onder de meer dan duizend weddetrekkenden telt de M.I.V.B. 16 vreemdelingen. 40 % van de chauffeurs-ontvangers zijn van vreemde nationaliteit. Het onaantrekkelijke van de job ligt hem niet in de bezoldiging. Gaan vreemdelingen erop vooruit ? Ja, zegt de Siciliaanse tramkondukteur R.P., nee zeggen de metro- en trambestuurders van Komitee Delta. Dit Komitee vertelt verder over de syndikale top en het racisme bij reizigers en directie.
Een doorlichting van de M.I.V.B., aangevuld met twee gesprekken.

Een arbeidersuniversiteit te Laken. p. 18
Bareel is met Johan Leman gaan spreken in het Centrum voor Welzijnszorg Laken. Hij geeft daar 's avonds lessen aan Siciliaanse migranten. Het doel van deze lessen is geen diploma, maar ligt heel wat verder.

Smullen p. 20
Schijnwerpers op een couscous in Antwerpen.

Tribune p. 21
Een Marokkaanse sociaal-assistente geeft haar opvatting over « humanisering » in het ziekenhuis.

En verder

Abonnementsstrook p.20

Rechtzetting p.21

Dokumentatie p.22

Beknopt p.24

Sociale verkiezingen 1979

Gastarbeiders op de tweede rij ?

Op een aantal gebieden is het overduidelijk dat gastarbeiders minder aan hun trekken komen dan Belgen. In een reeks publikaties, waaronder vroegere nummers van Bareel, wordt dit duidelijk aangetoond : politiek afwezig, juridisch verdacht ...

Vaak wordt er van uitgegaan dat gastarbeiders op ondernemingsniveau gelijke rechten hebben. En in theorie is dit ook zo.

Wat de verkiezing van leden van de syndikale delegatie betreft, van ondernemingsraad en comité voor veiligheid, wordt geen onderscheid gemaakt naar nationaliteit. Buitenlanders kunnen zich ongehinderd verkiesbaar stellen en naar de stembus gaan. Let wel, in theorie.

speurtocht

In een periode dat de discussie over stemrecht op gemeentelijk vlak voor gastarbeiders vertaald wordt in de konkrete eis : stemrecht in 1982, doen we er goed aan bepaalde democratiseringsinitiatieven op hun praktische uitvoering te toetsen en er de nodige lessen uit te trekken. Dit is door enkele auteurs reeds gebeurd i.v.m. de gemeentelijke adviesraden voor gastarbeiders. Ook de sociale verkiezingen lijken ons in dit verband boeiend.

Vooraf dient gezegd dat dit artikel slechts een eerste aanzet van analyse zal vormen van de verkiezingen die in april-mei 1979 in de bedrijven werden georganiseerd. Zoals nog op andere domeinen is de speurtocht naar statistisch materiaal een eerste hindernis die door iedere geïnteresseerde genomen moet worden. Voorwaar geen gemakkelijke hindernis.

Een ambtenaar van het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid deelde ons mee dat over de verkiezingen van 1979 nog geen gesystematiseerde gegevens voorhanden waren, maar was wel zo vriendelijk ons het verslagboek van 1975 toe te zenden. Hieruit lichten we de volgende passage :
Onnodig eraan te herinneren dat de reglementering inzake sociale verkiezingen geen enkele diskriminatie ten aanzien van de niet-Belgisch werkne-

mers bevat. Er bleef nochtans een diskriminatie bestaan door de vermelding van de nationaliteit op de kiezerslijst. Daar het Koninklijk Besluit van 24 januari 1975 die aanduiding heeft geschrapt, was het niet meer mogelijk in de statistiek een onderscheid te maken tussen de werknemers tewerkgesteld in elke onderneming.
Of hoe de informatie achterwege blijft doordat zogenaamd niet gediskrimineerd wordt, zodat mogelijke diskriminatie ook niet opgespoord kan worden. Dit systeem zou waterdicht zijn, ware het niet dat in België niet alleen de dijken doorlaatbaar zijn.

overlappend

De C.R.I.S.P. (Centre de Recherche et d'Information Socio-Politique) bracht immers n.a.v. de sociale verkiezingen van 1975 verscheidenen dossiers uit, waarin de resultaten ook naar nationaliteit zijn uitgesplitst. Deze dossiers waren voor ons een interessant uitgangspunt.

Bovendien, zo dachten wij, zijn er nog de vakbonden. Daar wacht men echter op de gegevens die door het Ministerie verstrekt zullen worden. Ook de verantwoordelijken van de diensten voor gastarbeiders binnen de vakbewegingen konden ons weinig of geen feitelijke informatie verstrekken. De sociale verkiezingen zijn immers hoofdzake-

Ik heb mijn zeg met het A.B.V.V.

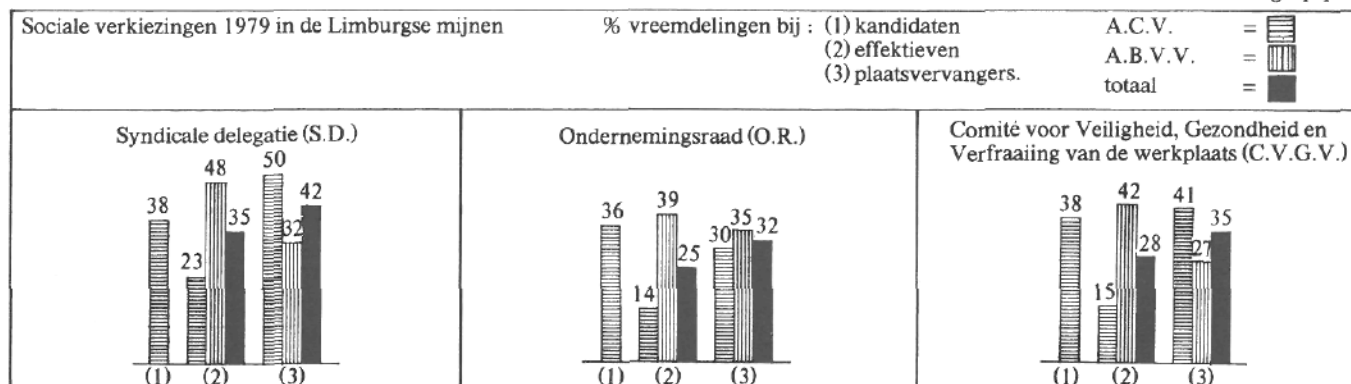
lijk een aangelegenheid van de vakcentrales, weliswaar gekoördineerd op landelijk niveau.

Zo ontstaat ook hier het merkwaardige spel van overlapping, zodat de vakbeweging een beroep moet doen op gegevens die via de bedrijven en de overheid worden doorgespeeld. Pas dan zal men exact weten wat de eigen sterkte is in de onderscheiden overlegorganen.

Dan maar naar de centrales ! In afwachting dat de officiële gegevens beschikbaar zijn, wilden we ons toch al enig idee vormen van de resultaten in de Limburgse mijnen. Omwille van het groot aantal buitenlanders en de overzichtelijkheid is dit een interessante sektor. Hier konden we een beroep doen op de lijsten van verkozenen, met specificering van nationaliteit, zoals ze door de mijncentrales van A.B.V.V. en A.C.V. werden genoteerd.

We brachten het aantal vreemdelingen op het totaal aantal kandidaten, effectief verkozenen en plaatsvervangers, samen in volgende diagrammen. Wat het aantal kandidaten van vreemde nationaliteit betreft, hadden we enkel de lijsten van het A.C.V. ter beschikking.

vervolg op p. 8

Racisme, een spook met vele gezichten

Het is vrijwel onmogelijk een verschijnsel als « het racisme » uitputtend te behandelen, al was het maar omdat het niet 'rond' of sluitend te krijgen is. Dat komt vooral, omdat we met name nog te weinig inzicht hebben in de psychologische kant van de zaak. Dat rasvoordeel en discriminerend gedrag minstens voor een deel te wijten zijn aan defecten in de persoonlijkheidsstructuur van individuen, aan frustraties en aan een collectief (onder)-bewustzijn, staat wel vast. Maar hoe werkt dat precies, en vooral: hoe kan er iets tegen worden gedaan? Moeten we iedereen maar naar een gedragstherapeut sturen? Voorlopig lijkt het enkel haalbaar om door te gaan met stelselmatig en objectief informatie te geven om op die wijze de mensen van hun vooroordelen en gedrag af te helpen (gesteld dat ze dat willen). Een beroep doen op de redelijkheid dus.

stereotypen

Daarmee wordt de emotionele kant van de zaak echter buiten beschouwing gelaten. In veel gevallen namelijk laten de mensen zich leiden door opinies over etnische minderheden of leden daarvan, zonder dat deze persoonlijk geverifieerd zijn. Men noemt zulke meningen, die doorgaans onvolledig, eenzijdig en sterk vereenvoudigd zijn: stereotypen. Voorbeelden hiervan: *Noordafrikanen zijn lui. Vreemdelingen komen naar hier om van onze sociale wetten te profiteren.* Of nog deze: *Marokkanen krijgen hier 80.000 BF kinderbijslag omdat ze vier vrouwen en vijftientig kinderen hebben,* uitspraken die ik heb gehoord van mensen, die, als er over een ander onderwerp wordt gesproken, een heel redelijke en verstandige indruk maken. Het gevaarlijke van die stereotypen is, dat ze tot discriminerend gedrag kunnen leiden. Het ontmoedigende ervan is, dat ze bijna niet kapot te krijgen zijn, ook niet met cijfers en precieze gegevens, waaruit hun tegengestelde blijkt. Dat wijst er waarschijnlijk op dat bepaalde mensen een emotionele behoefte hebben aan uitspraken die de gang van zaken aanzienlijk vereenvoudigen — en vervalsen.

Ter bestrijding hiervan kan inderdaad beter een psycholoog dan een strafrechter worden ingezet. Maar nogmaals: hoe doe je dat?

werken

Als we een verschijnsel als racisme niet sluitend krijgen en er toch iets over willen zeggen, kunnen we beter een aantal deelgebieden nemen waar racistisch of discriminerend gedrag tot uiting komt. Dat levert ons een lijstje op van werken, wonen, naar school gaan en de houding van de overheid en de maatschappij tegenover 'de vreemdelingen' in het algemeen. We zullen hierbij vooral het oog gericht houden op de zg. gastarbeider, waarbij

we in ons achterhoofd houden dat een buitenlandse werknemer er toch al op achteruit gaat door naar hier te komen — ook al vindt hij werk en verdient hij meer dan thuis: hij weet niet hoe de gang van zaken hier is, hij kent (bijna) niemand, hij moet veel dingen opnieuw leren, hij weet niet of niet goed wat zijn rechten zijn, hij verliest tijd met het confronteren van zijn eigen en onze waarden. Dat kan allemaal tegen hem uitgespeeld worden. Bovendien wordt hij door de bewoners van zijn gastland met de nek aangekeken. Zijn startpositie is al een discriminatie.

Foto J.d.S.

Waar hij zeker gediscrimineerd zal worden, is op de arbeidsmarkt: voor bepaalde baantjes wordt uitdrukkelijk een Belg gevraagd, in andere baantjes is sociale vooruitgang beperkt als men geen Belg is. Aan dit algemeen bekende en zich openlijk afspelende staaltje van discriminatie kan alleen een einde komen, als het bij wet verboden wordt om enig onderscheid tussen werknemers te maken op grond van ras, huidkleur of het behoren tot een etnische groep.

Discriminerend gedrag heeft hij ook te verwachten in zijn behandeling in vooral kleine bedrijfjes, die het met de arbeidsvoorschriften niet zo nauw (kunnen) nemen en vaak aan controle ontsnappen: buitenlanders « die toch de wet niet kennen » werken te lang, te zwaar (één man doet het werk van twee), krijgen niet zorgvuldig of op tijd alles uitbetaald waarop ze recht hebben, en bij het minste protest wordt er gedreigd met ontslag, met 'de politie' of met 'het land laten uitzetten', allemaal dingen die op een Belg geen vat hebben of die een Belg niet zou nemen.

Wetenschappelijk onderzoek hierover bestaat in België nauwelijks, en ik ben dan ook voor een goed deel afgegaan op wat buitenlanders mij verteld hebben. (2)

Recenter is, dat bij de keuze tussen een Belgische en een buitenlandse werknemer bijna automatisch voorrang wordt verleend aan de eerste, en dat buitenlanders die een officiële beroepsopleiding volgen, voor hun examen niet slagen op huns inziens moeilijk te controleren gronden (« er is iets met uw bloed niet in orde »). Ze hebben zelf de indruk dat dit een trucje is om de Belgen in een betere uitgangssituatie te helpen. Sommigen voegen eraan toe dat ze daar wel begrip voor hebben.

De diskriminatie bij de aanwerving wordt bevorderd door de paperasserieën waaraan de werkgever in sommige

Tot goed begrip geven we hier de omschrijving van enkele termen die in dit artikel voorkomen. (1)

Discriminatie: het ongelijk behandelen van personen of groepen op basis van kenmerken die in de gegeven situatie niet relevant moeten worden geacht.

Rasvoordeel: een rigide en emotioneel geladen opvatting over een raciale of etnische groep of de individuele leden daarvan, welke steunt op onvolledige of eenzijdige kennis van ter zake dienende informatie, of op een naar de maatstaven van empirische wetenschap - fictief bewijs.

Racisme: een samenhangend stel uitspraken over de mindere kwaliteit van een ander ras of van andere rassen.

gevallen moet voldoen. De vereiste van arbeidsvergunningen voor vreemdelingen heeft bij een eerste tewerkstelling van de vreemdeling, dikwijls tot gevolg dat de arbeidskaart B nog dient aangevraagd. De lange wachtperiode om die te bekomen, de verschillende documenten die daarbij nodig zijn, maken het weinig aantrekkelijk een vreemdeling aan te werven, die nog niet in het bezit is van de arbeidskaart A.

wonen

Over de woonsituatie van de buitenlanders is al voldoende geschreven: gemeten naar onze maatstaven zijn ze kleinbehuist en wonen ze in wat wij krotwoningen noemen. De oorzaken hiervan zijn gemakkelijk aan te wijzen: een onvoldoende sociaal woningbeleid van de gemeenten en de omstandigheid dat woningen in België vaak eerder een speculatie-object zijn dan een gemakkelijk te verwerven veilig thuis. Wat moet een buitenlander overigens in onze doolhof van wetten, reglementen en voorschriften als hij een huis wil huren? Trouwens, hoeveel Belgen vinden hier zonder kleerscheuren hun weg?

Het gevolg van dit ontbreken van een sociaal beleid is, vooral in de grote steden, dat hele wijken bewoond worden door respectievelijk Turken, Spanjaarden of Marokkanen, die veelal bij hun eigen landgenoten steun zoeken en dus bij elkaar gaan wonen. Tot nu toe heeft men vooral oog gehad voor de negatieve aspecten van wat ghettovorming wordt genoemd - en die zijn er ook wel, al was het maar omdat deze ghettos zich onveranderlijk in marginale wijken, vaak rijp voor de sloop bevinden. Stereotypen hieromtrent: *Je kunt er 's avonds niet veilig rondlopen. Ze snijden er de*

Foto J.d.S.

banden van je auto door. Je wordt er beroofd en De paar Belgen die hier nog wonen, komen na vijf uur niet meer op straat.

Positieve kanten van zo'n ghetto zijn dat een grote, betrekkelijk homogene groep grote mogelijkheden biedt voor sociale voorzieningen in de wijk: winkels, clubs, ontmoetingsplaatsen en bijschoolse activiteiten. Met name in Engeland zijn hier goede ervaringen mee opgedaan.

Dat neemt echter niet weg dat er een betere wettelijke bescherming voor de huurder moet ontstaan, neergelegd in duidelijke, begrijpelijke en voor ieder toegankelijke teksten — ook veel Belgen zouden hier baat bij vinden — en dat meer begrip voor en tegemoetkoming aan de wooncultuur en levensgewoonten van de buitenlander moeten ontstaan. En dat alle sociale barrières moeten worden weggenomen voor wie zijn woonsituatie wil verbeteren.

Hier, en ook op andere terreinen waar discriminatie weggewerkt moet worden, ligt een grote taak voor de overheid, en meer in het bijzonder voor de gemeente-overheid. Wie immers komt meer in contact met alle inwoners van de gemeente dan zij? (en de scholen, maar daarover straks). Er kan van de gemeente-overheid een veel positievere rol uitgaan dan tot nu toe. In Brussel bijvoorbeeld is het dieptepunt wel bereikt in de maanden vóór de gemeenteraadsverkiezingen van 1976, toen een aantal burgemeesters en raadsleden van enkele gemeenten er niets beters op vonden dan in hun verkiezingspamfletten bepaalde problemen, zoals vuile straten, ongezonde woningen, de onveiligheid op straat, e.d. zonder meer te wijten aan de grote aantallen buitenlanders « die wij niet gevraagd hebben hier te komen wonen ». Ook hier zal een

wettelijk verbod moeten komen om dergelijke oncontroleerbare en vooral discriminerende uitlatingen te doen. Het gemeentelijk stemrecht voor alle volwassen inwoners van de gemeente biedt waarschijnlijk de beste bescherming: een gemeenteraadslid of candidaat-gemeenteraadslid zal dergelijke uitspraken wel uit zijn hoofd laten als de getroffen van zijn propaganda de mogelijkheid krijgen niet voor hem te stemmen. Het stemrecht zal overigens geleidelijkaan ook andere oorzaken wegnemen die bij de Belgische bevolking tot discriminerend gedrag kunnen leiden.

Een ander gebied waar de gemeenten positief kunnen optreden is dat van de politie.

de orde handhaven

Uit een onderzoek van de Ministeries van Justitie en Binnenlandse Zaken in Nederland over de relatie tussen politie-opleiding en politiepraktijk is gebleken, dat die twee niet zo goed op elkaar aansluiten. Daar zijn natuurlijk verschillende oorzaken voor aan te wijzen, maar ons interesseert hier vooral de volgende passage die betrekking heeft op de vreemdelingen: *Onze samenleving zal de komende jaren groeiende problemen ontmoeten met kinderen van gastarbeiders, de zgn. tweede generatie-problemen en met andere minderheidsgroepen — die naar het zich laat aanzien — permanent in Nederland gevestigd zullen blijven.* Er wordt in het rapport vervolgens verwezen naar experimenten met zwarte en gekleurde politie-agenten in Engeland en de Verenigde Staten: *Ze hebben grotere waardering voor buurt- en wijkverenigingen, hebben meer contacten met leden van de locale gemeenschap en meer begrip voor de problemen van de wijk, aldus een Ameri-*

De bestraffing van racisme

Racisme dient bestreden. Daarover kan hier geen twijfel bestaan. Of daden ingegeven door racisme of xenofobie ook wettelijk strafbaar moeten worden gesteld is een vraag die hier niet kan afgedaan worden met een eenvoudig ja.

Tot nu toe zijn racistische daden in België generlei strafbaar gesteld.

Artikel 2.d. van de Internationale Conventie van New-York d.d. 6 maart 1966 tot uitbanning van alle vormen van rassendiskriminatie op het nationaal grondgebied (goedgekeurd door de wet van 9 juli 1975) bepaalt dat iedere verdragsluitende Staat de rassendiskriminatie verbiedt en er een einde aan maakt met alle mogelijke middelen, dus ook wetgevende. Tot nog toe heeft het Parlement nog geen hierbij aansluitende wet goedgekeurd.

Aan pogingen om dergelijke wet gestemd te krijgen ontbreekt het anders niet. Vooral kamerlid Glinne (Parti Socialiste) blijkt de drijfveer te zijn achter die pogingen. Ook nu is het wetsvoorstel Glinne bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers aangehangen. (Bescheiden Kamer B.Z. 1979-214, n° 1).

Sommige gemeenten die aan den lijve gekonfronteerd worden met uitingen van racisme (vnl. door bordjes zoals « défendu aux étrangers ») hebben gepoogd op lokaal vlak deze materie te reglementeren.

De Minister van Binnenlandse Zaken laat er echter geen twijfel over bestaan dat de gemeenten t.a.v. rassendiskriminatie geen directe reglementerende bevoegdheid bezitten. Ook valt deze materie niet onder de specifieke opdrachten van de gemeentelijke politie. Wel kan de gemeente-overheid in het kader van de handhaving van de openbare orde, rust en veiligheid, mogelijk bepaalde vormen van vreemdelingenhaat of rassendiskriminatie verbieden.

Dergelijke gemeentelijke initiatieven zijn in afwachting van een wettelijke regeling niet onbelangrijk, maar toch beperkt. Ze kunnen hoogstens een mogelijke bestraffing (politiestraf) van racisme behelzen i.v.m. de toegang tot lokalen voor het publiek toegankelijk, of het leveren of aanbieden van goederen of diensten.

Een nationale wetgeving tot bestraffing van het racisme — zoals voorgesteld door Glinne — bevat ruimere en interessantere mogelijkheden. Het voorstel van Glinne betreft immers niet alleen de mogelijkheid om vervolgingen in te stellen tegen hen die een stoffelijk goed of een dienst geweigerd hebben aan een persoon omwille van diens ras, huidskleur, enz... maar ook mogelijke bestraffing van racisme in drukwerken, optochten, redevoeringen enz. en vooral de mogelijkheid openbare ambtenaren, die omwille van racistische motieven, de uitoefening van een recht of een vrijheid ontzeggen waarop een persoon aanspraak kan maken, te vervolgen.

Tevens voorziet het voorstel Glinne, naast de mogelijkheid van het Openbaar Ministerie om ambtsshalve te vervolgen, in de mogelijkheid dat verenigingen, die zich statutair ten doel stellen het racisme te bestrijden, bevoegd zijn zich burgerlijke partij te stellen.

De mogelijke bestraffing van openbare ambtenaren of gezagsdragers, en de burgerlijke partijstelling door verenigingen, vormen de kern van het voorstel Glinne.

Dat een mogelijke burgerlijke partijstelling door vereniging of instelling essentieel is moge blijken uit de toepassing van de bestaande Franse wetgeving.

Deze wetgeving voorziet eveneens in een amtsshalve vervolging van het parket en een mogelijke burgerlijke partijstelling door een vereniging. In zeven jaar tijd werd de toepassing van de wet door het Openbaar Ministerie zelden vereist. De meeste zaken die vanaf 1972 voor de Franse correctiebank rechtbanken beslecht werden, werden aangehangen gemaakt na indiening van klachten, waarbij een of andere vereniging zich burgerlijke partij stelde.

Aangezien België er internationaal toe verplicht is bij wet rassendiskriminatie te verbieden en te bestrijden, wordt in de Commissie voor de Justitie van de Kamer ernstig werk gemaakt van het wetsvoorstel Glinne.

De regering is daarbij niet inactief gebleven en heeft amendementen voorgesteld die de mogelijke burgerlijke partijstelling van verenigingen en instellingen verwerpen en de mogelijke vervolging van openbare gezagsdragers onveilig vinden.

Volgens de regering (Ministerie van Justitie) kan alleen het Parket vervolgen en kan van een soort vervolging door verenigingen geen sprake zijn.

Bestrafing van openbare gezagsdragers omwille van vonnissen is overbodig — stelt Justitie — omdat een ambtenaar reeds voor willekeurige daden of handelingen die een inbreuk maken op de rechten en vrijheden gegarandeerd door de grondwet, strafrechtelijk kan worden vervolgd.

De voorstellen van de Regering dreigen het wetsvoorstel Glinne grotendeels te ontcrachten, dat nochtans pleit voor een gematigde bestraffing.

Gematigde bestraffing (gevangenisstraf van 8 dagen tot 2 maanden en/of een geldboete van 26 tot 500 frank) omdat juist een zware bestraffing zich tegen de wetgever zelf kan keren, en de kwalen die ze wil bestrijden, in de hand kan werken.

In zijn beleidsnota inzake onthaal van vreemdelingen stelde de vroegere staatssecretaris Anciaux dat hij niet zo dadelijk voor een bestraffing van racisme te vinden was, omdat vooral de kleine man slachtoffer zou worden van die bestraffing.

Daar steekt veel waarheid in, maar dit zal wel gelden voor de meeste bestraffingen. Trouwens, de mogelijke vervolging van openbare gezagsdragers, en de burgerlijke partijstelling van verenigingen of instellingen, zal ook dit gevaar tegen gaan. Daarom moeten die voorstellen in de wet worden opgenomen.

kanse studie. Het Nederlandse rapport concludeert dan: dat het aantrekken van leden van minderheidsgroepen binnen de politie van duidelijk belang lijkt. Op dit gebied zou men wellicht op korte termijn enkele experimenten kunnen opzetten.

Hier is wel tegen in gebracht dat de kern van het probleem niet geraakt wordt: als er te weinig werk is en de tweede generatie zwerft — al misdaden bedrijvende — op straat, dan los je dat niet op met er een gekleurde agent op af te sturen. Dat is ongetwijfeld juist, maar de vraag is of het de taak van de politie is om voor voldoende werkgelegenheid te zorgen. Een ander bezwaar zou zijn dat je door gekleurde agenten in het politiecorps op te nemen een categorie « witte negers » vormt, die er desnoods bij hun eigen mensen nog harder op zullen slaan dan de blanke politiemann al deed. De geringe ervaring waaruit we kunnen putten wijst uit, dat dit niet noodzakelijk zo hoeft te zijn: de 13 Surinaamse en 7 Antilliaanse politiemannen die sinds 6 jaar in de drie grote steden in de Randstad Holland dienst doen, hebben binnen het corps respect verworven voor de wijze waarop ze in « specifiek gekleurde toestanden » zijn opgetreden, zodat hun blanke collega niet onmiddellijk met de gummiknuppel hoefde te meppen. De gekleurde agenten zeggen wel dat ze — vooral in Amsterdam — nogal wat racistische opmerkingen naar hun hoofd hebben gekregen van het publiek (« een aap op een fiets ») en dat het publiek een beetje in verwarring raakte bij het zien van een donkere politiemann. Ze denken dat dat komt omdat het publiek nu eenmaal een beeld heeft van de buitenlanders, dat wel erg ver af ligt van de buitenlander als ordehandhaver. Ze blijken zich hun kwetsbare positie t.o.v. het publiek heel goed bewust te zijn: « iedere politiemann zit in een glazen huis, maar dat glas is bij een gekleurde agent veel dunner ».

Moeilijker vinden ze de verhoudingen binnen het corps zelf: daar zijn discriminatie en vooroordeel een algemeen verschijnsel. Het begint al bij de opleiding in de politieschool: over minderheidsgroepen wordt altijd in negatieve termen gesproken.

De gekleurde agenten willen wel dat het experiment voortgezet wordt maar ze verwachten er vooral veel goeds van, als er veel meer van hun eigen mensen in het corps opgenomen worden: « we zijn nu met veel te weinig om de vastgeroeste vooroordelen en discriminatie weg te nemen ». De Nederlandse gemeentepolitie telt 27.000 man en daarvan zijn er 20 gekleurde agenten, dat is inderdaad geen verhouding. Maar de eerste stap is gezet.

Die eerste stap zou in België misschien ook eens voorzichtig overwogen kunnen worden, hoewel het hier misschien helemaal anders aangepakt moet worden: België kent bijvoorbeeld geen centrale politie-opleiding, zoals Nederland.

naar school gaan

De school zou er iets aan moeten doen is een vaak gehoorde opmerking die een vertolking is van de heilsverwachting dat de school ook overal wat aan kan doen. En inderdaad liggen hier unieke kansen. Zeker in de scholen waar al gemengde klassen bestaan, ligt het voor de hand dat er informatie gegeven wordt over de landen van herkomst van de leerlingen, hun geschiedenis en hun cultuur in de breedste zin van het woord. Tevens is hier een proefterrein aanwezig om elkaar te leren kennen, verdragen en waarderen. In de toekomst zou dit dan kunnen leiden tot een veralgemeend pluri-cultureel onderwijs voor allen. Of dit een realistische overweging is, is de vraag. En nog een opmerking hierbij: de school moet eigenlijk overal al meer aandacht aan besteden. Te denken valt hierbij aan voorlichting over doelmatig gebruik van grondstoffen, kernenergie, gezondheidsvoorlichting en consumenteninformatie. En liefst, zonder dat de leerling overbelast raakt.

Voorlopig kunnen we vermoedelijk van het onderwijs in alle redelijkheid niet meer verwachten dan enige extra aandacht voor racisme in de lessen godsdienst en moraal en op 21 maart (UNO-dag tegen het racisme). Maar alle beetjes helpen: met een adequate wetgeving en het aanleren op school van respect voor andermans levensgewoonten en manier van zijn, stellen we ons voorlopig al tevreden.

de krant lezen

Het is duidelijk dat de media een grote rol spelen bij de beeld- en meningsvorming over buitenlanders. Wat zal bijvoorbeeld het uiteindelijke oordeel over criminaliteit bij vreemdelingen zijn van iemand, die niet frequent met buitenlanders in contact komt en dus weinig persoonlijke ervaring met ze heeft, maar die geregeld in zijn krant koppen kan lezen als *Turk steekt rivaal neer of Marokkanen beroven bank in Antwerpen*? Over de bewoordingen waarin een dergelijk bericht onder die kop is gesteld, spreken we nu maar niet. Tussen haakjes, hebt u ooit kunnen lezen: *Belg steekt vriend van zijn vrouw overhoop*? Toch blijkt na lezing van een bericht onder de kop *Man steekt vriend van zijn vrouw overhoop*, dat ook Belgen zich aan dergelijke ongepasteheden te buiten gaan. Maar dat het om Belgen gaat, zal doorgaans niet met evenveel woorden

Weg met het racisme in de gemeente

in het bericht, laat staan in de kop vermeld worden; dat is wél het geval als er buitenlanders bij betrokken zijn. Er is overigens nog steeds te weinig onderzoeksmateriaal om de conclusie te trekken dat vreemdelingen zich vaker of minder vaak aan misdrijven schuldig maken dan Belgen.

Een onderzoek naar de berichtgeving in de kranten in Nederland, gehouden in de jaren 1963-1970 wees uit, dat bepaalde kranten zich meer aan deze zg. negatieve discriminatie schuldig maakten dan andere. Het was evenwel voldoende dat de resultaten van het onderzoek aan de betrokken kranten werden meegedeeld met het verzoek het voortaan anders te doen, of de redacties wijzigden hun houding meer ten goede.

In België is bij mijn weten nooit een dergelijk all-round onderzoek gehouden. Het zou de moeite lonen. Ook zou de overheid in dit verband richtlijnen kunnen geven aan de media, naar het voorbeeld van de Britse Community Relations Commission en de Race Relations Board: *noem alleen iemands ras of nationaliteit wanneer dit volstrekt relevant is*. Dit lijkt een geschikte formulering want ze laat de mogelijkheid open om de etnische herkomst wél te vernoemen als ze relevant is: *Marokkanen in Brussel betogen massaal tegen Hassan II* bijvoorbeeld, of *Turken in Limburg eisen maatregelen tegen Grijze Wolven*.

spoken

Het racisme is blijkbaar een spook met vele gezichten. Ons is bijvoorbeeld het geval bekend van een diplomaat uit een zwart-Afrikaans land die er met 35.000 BF in de hand niet in slaagde in Brussel een passend onderkomen te huren. Dit is duidelijk een geval van racisme naar huidskleur, dat tot een discriminerende reactie leidt. Een gefortuneerde Turk of Marokkaan zal er vermoedelijk gemakkelijker in slagen onderdak te vinden — hij ziet er dan ook niet zo donker uit. Waar komt dan

het discriminerende gedrag tegenover Noordafrikanen vandaan? Waarschijnlijk speelt hier een ander mechanisme: het sociale. Een Noordafrikaan in België behoort tot de arbeidersklasse en dat kan een bijkomende oorzaak van discriminatie zijn. In dat verband zou het interessant zijn om na te gaan in hoeverre er bij de Belgische mensen een verschil is in beoordeling van bv. een Noordafrikaanse arbeider en een (Belgische) werkloze. Misschien voegt zich bij de mening over de Noordafrikaan nog de woede over de Arabieren die met die olie de sleutel van onze welvaart in handen hebben.

Verontrustend is in ieder geval de opkomst van zg. rechtse groepen die vooral onder de jeugd veel aanhang hebben, in bijna alle landen van Europa, en de stroming, vooral in Frankrijk, die nog eens op wetenschappelijke basis de superioriteit van het blanke ras wil bewijzen. Slogans hierover vinden des te gretiger gehoor naarmate het met onze economie minder goed gaat en wij hiervoor een zondebok zoeken: de niet-blanke werknemer, die vijftien jaar geleden nog onmisbaar was voor onze welvaart.

Lieslot Pittery
Lieven Vandenberghe

(1) Deze omschrijvingen zijn afkomstig uit: Frank Bovenkerk (red.), *Omdat zij anders zijn*, patronen van rassdiscriminatie in Nederland, Boom, Meppel/Amsterdam, 1978, dat niet alleen nader ingaat op deze definities, maar vooral een rijkdom aan onderzoeksresultaten biedt over rassdiscriminatie in Nederland op zowat alle denkbare gebieden. Van harte aanbevolen. Een inventaris van racistische gedragingen in België zou ons inzicht vergroten en ons aldus de nodige middelen ter bestrijding ervan aan de hand doen.

(2) Wel kan ik voor de structurele aspecten verwijzen naar twee studies uit 1976: Haex, Martens en Wolf, *Arbeidsmarkt, discriminatie, gastarbeid*, Leuven, Sociologisch Onderzoekscentrum KUL, en H. Debbaudt, *Vreemde arbeidskrachten in de Belgische economie*, Gent SERUG.

vervolg van p. 3

القسم العربي يسعده أن
يعمل على تحقيق أهدافكم

De Arabische afdeling maakt er werk van.

wat leren ons deze cijfers ?

In de eerste plaats blijkt dat bij het A.C.V. voor de drie organen om en bij de 38 % van de kandidaten buitenlanders zijn. Zowel A.C.V. als A.B.V.V. beweren dat ze relatief ongeveer evenveel gastarbeiders op de lijsten brengen als Belgen. Voor 1975 weten we dat het aantal buitenlanders in de gehele Belgische mijnsektor (waarvan Limburg ruim drie vierden uitmaakt) 45 % bedroeg. We kunnen geredelijk aannemen dat het % kandidaten in 1979 dan toch nog licht onder de maat blijft (in 1975 : 36 %). In 1975 brachten de verkiezingen zelf echter een ommekeer ten gunste van de buitenlanders teweeg : 45 % van het personeel kreeg 36 % van de kandidaten, maar 57 % van de verkozenen. Nu, vier jaar later, is de verhouding heel wat minder gunstig : 38 % van de kandidaten levert slechts 29 % van de verkozenen op.

Nog een opmerkelijk verschil met 1975 : A.C.V. - C.S.C. haalde toen in de mijnsektor 59 % van de zetels die door gastarbeiders werden behaald. A.B.V.V. - F.G.T.B. had er 41 % van. In 1979 zijn deze cijfers, voor Limburg althans, grondig omgekeerd : A.B.V.V. haalt 68 %, A.C.V. 32 %. De zetelverdeling wijzigde nochtans niet zo drastisch : A.C.V. verloor ongeveer 2 %, A.B.V.V. won 5 % (De A.C.L.V.B. verloor haar zetels).

Tenslotte zien we dat de buitenlanders bij de A.C.V. verkozenen als het ware op de tweede rij zitten, veel plaatsvervangers, weinig effectief verkozenen. Dit is niet zo bij het A.B.V.V. En dan moet nog opgemerkt worden dat de mijnsektor voor de vertegenwoordiging van gastarbeiders een gunstige sektor is. Voor heel België onthouden we van 1975 dat ongeveer 10 % van de werknemers slechts 5 % van de zetels kon bemachtigen. Voor 1979 hebben we hierover nog geen cijfers. Als we mogen veronderstellen dat andere sectoren op de mijnsektor achterop blijven lopen, dan zal men in 1979 niet eens deze 5 % halen.

een verklaring ?

Vooraf moeten we stellen dat voorzichtigheid bij de interpretatie van de verschillen 1975-1979 geboden is. Voor 1975 betreffen de cijfers de werknemers uit de mijnsektor in heel België. Voor 1979 hebben we slechts gegevens over de provincie Limburg. Zoals reeds opgemerkt gaat het hier om ruim drie vierden van de mijnwerkers, maar niettemin moeten we vermijden de cijfers al te absoluut te bekijken.

Dat in de mijnsektor globaal meer gastarbeiders verkozen worden dan in andere sectoren, zal allicht te maken hebben met de grote concentratie van buitenlanders en de lange traditie van tewerkstelling van vreemdelingen. Bovendien hebben deze mensen bij belangrijke arbeidsconflicten hun strijdbaarheid herhaaldelijk kunnen bewijzen. Dit kan dan ook verklaren waarom zij in 1975 zelfs meer dan proportioneel vertegenwoordigd waren.

Vanwaar nu dan die plotse achteruitgang ?

Het algemeen krisisklimaat zal daar wel voor veel tussenzitten. Een verdeel- en heerspolitiek krijgt weer meer kansen.

Allerlei groepen en individuen zoeken zondebokken voor de crisis. Gastarbeiders zijn zo'n zondebok. Ook in syndikale kringen gaan stemmen op tegen de buitenlanders. N.a.v. de aktie « stemrecht '82 », door het A.C.V. in zijn publikaties gesteund, verschenen enkele brieven van verontwaardigde lezers.

De stem van de verdedigers van gelijke rechten klinkt blijkbaar - ook in de vakbond - nog niet sterk genoeg.

aanpak

Dit algemeen krisisklimaat verklaart echter niet de grote tegenstelling tussen A.C.V. en A.B.V.V. en de ommekeer daarin tussen '75 en '79. Twee belangrijke elementen die hierop hun invloed kunnen hebben, zijn naar onze mening de verschillende aanpak van de gastarbeidersproblematiek door A.C.V. en A.B.V.V. én de konkrete

syndikale aktie in de jaren 1975 - 1979.

Wij hebben hier niet de bedoeling een volledige evaluatie te maken van de vakbondshouding t.a.v. gastarbeiders. Wij beperken ons slechts tot enkele bemerkingen.

Het A.C.V. heeft t.a.v. buitenlanders een specifieke werking ontwikkeld via de dienst gastarbeiders. Dit heeft als voordeel dat de bijzondere situatie waarin deze mensen zich bevinden ten volle wordt erkend.

Het gevaar is echter dat dit op zich hen geen volwaardige plaats in de dagelijkse werking van de vakbond garandeert.

Hier komt immers de afbakening van bevoegdheden en werkerreinen opduiken. Volgens de verantwoordelijken van de betrokken diensten geen irreëel probleem !

Bij het A.B.V.V. is er een meer geïntegreerde aanpak. In werking wordt geen onderscheid gemaakt tussen Belgen en buitenlanders. Heel mooi ; maar dit maakt dat nogal wat specifieke problemen niet erkend dreigen te worden.

Anderzijds zou het kunnen dat deze aanpak op langere termijn gunstig uitvalt, gezien de globale integratie en/of assimilatie van bvb. een tweede generatie buitenlanders.

Over de konkrete aktie die door beide organisaties werd gevoerd kunnen we weinig zeggen. Dit zou een heel andere studie vragen. De vakbonden zelf zullen trouwens de uitslag van de laatste sociale verkiezingen wel evalueren op basis van de akties en er hopelijk de nodige lessen uit trekken. Of ze ook hun gehele aanpak van de gastarbeidersgroep zullen evalueren is een andere vraag.

Ons lijkt in ieder geval essentieel dat voldoende kansen geboden worden om buitenlanders tot militanten te vormen. Hiertoe is het natuurlijk van het grootste belang dat men ook in de vakbond gaat inzien dat gastarbeiders niet toevallig en voor korte tijd in ons land zijn en dat zij een integrerend deel uitmaken van de arbeidersklasse in België.

Zo ver is lang nog niet iedereen in de vakbond.

Laten we echter wachten op de volledige uitslag van de sociale verkiezingen '79 om ons een exact beeld te vormen van de plaats van de buitenlanders in de vakbonden. Blijven ze op de tweede rij zoals in 1975, gaan ze een bank vooruit of achteruit ?

De vooruitzichten zijn niet schitterend, maar we houden u op de hoogte.

Hugo Swinnen

Dossier vreemdelingen bij de M.I.V.B.

Samenstelling : Monique de Jonge, Frank Moulaert, Lieselot Pittery, Hugo Swinnen

Eerst een stuk geschiedenis en een bedrijfs-ekonomische blik op de Maatschappij voor het Interkommunaal Vervoer te Brussel. Onder de meer dan duizend weddetrekkenden telt de M.I.V.B. 16 vreemdelingen. 40 % van de chauffeurs-ontvangers zijn van vreemde nationaliteit. Het onaantrekkelijke van de job ligt hem niet in de bezoldiging. Gaan vreemdelingen erop vooruit ? Ja, zegt de Siciliaanse tramkondukteur R.P., nee zeggen de metro- en trambestuurders van Komitee Delta. Een doorlichting van de M.I.V.B., aangevuld met twee gesprekken.

De Maatschappij voor het Inter-kommunaal Vervoer te Brussel : Marokkanen aan het stuur.

Op 31 oktober 1979 stelde de Maatschappij voor het Interkommunaal Vervoer te Brussel 6.437 personen tewerk. Daarvan waren er 4.762 loon- en 1.675 weddetrekkenden. Van die loontrekkenden waren er 72 % Belgen en 22,08 % vreemdelingen van buiten de EEG. Slechts 3,76 % van de loontrekkenden zijn vrouwen (7,45 % bij de EEGers en 0,57 % bij de « andere vreemdelingen »; zie tabel 1) Onder de 1.675 weddetrekkenden telde de maatschappij precies 16 vreemdelingen. Een te verwaarlozen categorie dus.

Legt men deze cijfers naast die uit 1964 dan stelt men vast dat van de circa 5.000 à 6.000 personeelsleden toen, er slechts 265 van vreemde nationaliteit waren. Hoe valt deze evolutie te verklaren ? En welk soort « loonwerk » nemen de vreemdelingen bij de M.I.V.B. nu precies op zich ?

Aan de hand van een socio-ekonomische doorlichting van de onderneming en twee interviews afgenomen van vreemde personeelsleden zoekt Bareel een antwoord op deze vragen.

Foto J.d.S.

Tabel 1 : Verdeling van de loon- en weddetrekkenden per geslacht en per nationaliteitsgroep (Toestand 31 oktober 1979)

Bron : M.I.V.B. + eigen berekeningen

	Loontrekkenden					
	Man		Vrouw		Totaal	
	Absol.	%	Absol.	%	Absol.	%
Belgen	3.277	71,51	152	84,92	3.429	72
Andere EEGers	261	5,69	21	11,73	282	5,92
Andere vreemdelingen	1.045	22,8	6	3,55	1.051	22,08
Totaal	4.583	100	179	100	4.762	100

	Weddetrekkenden					
	Man		Vrouw		Totaal	
	Absol.	%	Absol.	%	Absol.	%
Belgen	1.417	98,95	242	99,59	1.659	99,05
Andere EEGers	13	0,91	1	0,41	14	0,84
Andere vreemdelingen	2	0,14	—	0,00	2	0,11
Totaal	1.432	100	243	100	1.675	100

	Loon en weddetrekkenden					
	Man		Vrouw		Totaal	
	Absol.	%	Absol.	%	Absol.	%
Belgen	4.694	78,04	394	93,36	5.088	79,04
Andere EEGers	274	4,55	22	5,21	296	4,60
Andere vreemdelingen	1.047	17,41	6	14,3	1.053	16,36
Totaal	6.015	100	422	100	6.437	100

Het verhaal van de M.I.V.B.

De geschiedenis van het stedelijk openbaar vervoer te Brussel vangt aan in 1842 toen een ons onbekende snuggere Belg het eerste verzoek tot machtiging om een omnibusdienst in te leggen tussen de stad en de voorsteden, indiende. Die geschiedenis houdt voor ons op bij de pre-metro- en de metrofaze : het tijdperk waarin de binnenstad zijn mollenpijpen graaft in een poging om het openbaar vervoer in een Europese hoofdstad weer leefbaar te maken.

te steile hellingen

Tussen de eerste concessie en de inwijding van de verlengde lijn I (Sint-Katelijne-Schuman) door Boudewijn I, ligt honderd jaar tram- en bushistorie. Het is een geschiedenis van slagen en

falen : een geschiedenis vol experimenten die gaan van combinaties van stoom- en paardentraction tot het in gebruik nemen van gesofistikeerde elektronische uitrusting voor netcontrole en besturing. Hoe zeer we de romantici ook zullen

teleurstellen : wij gaan niet terug naar de paardetrans van de « Société Vau-camps » of de eerste stoomlokomotief van Zwitserse makelij die in de jaren 1870 de steile hellingen van de Waterloo- en de Kruidtuinlaan niet aan kon. Ons verhaal begint in 1953, met de

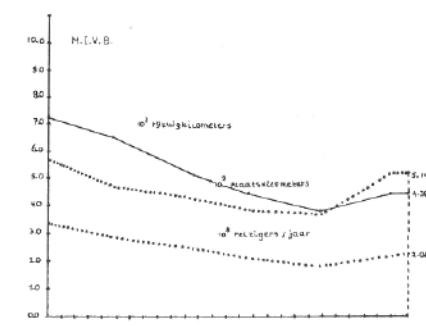
Foto J.d.S.

oprichting van de « Maatschappij voor het Interkommunaal Vervoer te Brussel », een publiekrechtelijke vereniging met rechtspersoonlijkheid voortvloeiend uit de wet van 17 juni 1953 « houdende de organisatie van het openbaar vervoer in de Brusselse agglomeratie ». Als vennoten treden op : enerzijds, de Belgische Staat, de Provincie Brabant, de Stad Brussel en 21 agglomeratie- en randgemeenten (verder de « overheid » genoemd); anderzijds de « N.V. Les Tramways Bruxellois ». Beide groepen vennoten brengen elk voor de helft het kapitaal in.

ommezwaai

De M.I.V.B. nam een Brussels openbaar vervoer in verval over. Het zou nog tot in 1972 duren voor de vruchten van de voorgenomen netuitbreiding en modernisering van de voertuigen in de statistieken tot uiting kwam. Daarvoor ging het bergaf. Zo viel het aantal reizigers (ritjes) tussen 1952 en 1972 met 150 miljoen terug, ging het aantal « plaatskilometers » met twee miljard achteruit en bleven er van de 71 miljoen in 1952 geboden « rijkilometers » slechts 38 miljoen over (zie

Grafiek 1 : Evolutie van het aantal reizigers en van het aantal rijkilometers en plaatskilometers per jaar. (1 rijkilometer is 1 rijkilometer over 1 kilometer. 1 plaatskilometer is 1 zitplaats over 1 kilometer.)

Bron : M.I.V.B.

grafiek 1). Daarna ging het met deze indicatoren van aanbod- en vraag van/aan openbaar vervoer opnieuw in stijgende lijn. Tussen 1977 en 1978 stellen wij wel een stagnering vast van

het aanbod (aantal rijkilometer- en plaatskilometers). Maar de vraag (aantal reizigers) blijft in hetzelfde tempo stijgen.

De modernisering van het net en de rijkilometers heeft hier beslist bijgedragen tot de stijgende consumptie. De vroege, aparte investeringsinspanning voor het *autobusvervoer* verklaart trouwens waarom deze dienst de algemene trend niet gevolgd heeft. Vanaf januari 1955 heeft de M.I.V.B. de exploitatie van de twee enige bestaande autobuslijnen (Noord-Ukkel en Zuid-Ruisbroek - Lot) van de « N.V. Les Autobus Bruxellois » overgenomen. Door het openen van nieuwe buslijnen kon de M.I.V.B. het aantal « plaatskilometers » van bijna nul tot 1,9 miljard opvoeren. Dit vergroot aanbod werd door de vragers beslist gewaardeerd : het aantal reizigers bleef gesta stijgen tot in 1965. Daarna trad echter een breuk op in de consumptie : het aantal reizigers viel van 53.832.770 in 1965 terug tot 39.449.949 in 1969. (Vanaf 1971 wordt de vergelijking met het verleden moeilijk wegens het groeiend belang van het aantal « algemene abonneementen »).

Bedrijfseconomisch bekeken

We beperken de bedrijfseconomische gegevens tot de evolutie over de periode 1960-1978 van de uitgaven en inkomsten, de personeelskosten en de arbeidsproductiviteit.

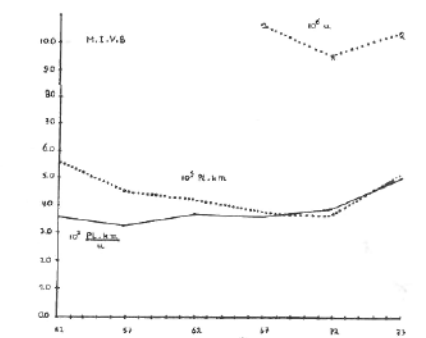
De verhouding inkomsten (vooral uit vervoer, publiciteit, verhuring) tot uitgaven evolueert van 1,0497 in 1960 tot 0,2526 in 1978 : waar in 1960 en 1961 nog een batig saldo genoteerd werd liggen in 1978 de uitgaven ongeveer 4 maal zo hoog als de inkomsten. Deze wanverhouding is in de eerste plaats te wijten aan het stagneren van de ontvangsten als gevolg van de daling van het aantal reizigers tot in 1971 en de slechts langzame aangroei daarna. De zeer sterke stijging van de prijzen van het openbaar vervoer hebben het verlies aan reizigers niet kunnen compenseren. Van januari 1953 tot augustus 1978 vermenigvuldigde de « volle prijs voor een directe verbinding » met 6,66. De index van de kleinhandelsprijzen « slechts » met 3,75. Rekenen

we de totale inkomsten van de M.I.V.B. om in prijzen van 1953, dan stellen we vast dat de inkomsten in 1978 circa 95 miljoen lager liggen dan in 1953.

De personeelskosten blijven in proportie met de totale uitgaven. In 1960 bedroegen ze 67 % van de totale uitgaven, in 1972 71 %, en in 1978 66 %. (De sterke stijging van de totale uitgaven vanaf 1973 is in de eerste plaats te wijten aan de sterke stijging van de « hernieuwingsdotatie » bestemd voor de modernisering van het net en de voertuigen.)

De arbeidsproductiviteit (grafiek 2). Van 1952 tot 1962 volstond één manuur arbeid om 4,5 wagenkilome-

Grafiek 2 : Evolutie van de arbeidsproductiviteit (10² plaatskilometers per manuur)

Bron : M.I.V.B.

ters te verzekeren. In 1977 is één uur arbeid slechts toereikend om één wagen 4,3 kilometer te laten bollen. Deze lichte achteruitgang is te wijten aan de techniciteit en de grotere omvang van het onderhoudswerk, door het nieuwe metronet en de nieuwe tramvoertuigen vereist. Drukken we de arbeidsproductiviteit uit in

plaatskilometers dan stellen we een substantiële vooruitgang vast : van 360 plaatskilometers in 1952 tot 500 plaatskilometers in 1977. Merk wel dat deze cijfers slechts een maatstaf van potentiële produktiviteit zijn : ze zeggen niet in hoeverre de per arbeidsuur aangeboden wagen- of plaatskilometers effectief bezet worden. Welnu, de

bezetting van de wagens is vanaf 1957 gesta afgenomen : van 6 tot 3,9 reizigers per 100 plaatskilometers. Houden we rekening met deze achteruitgang in bezetting, dan stellen we vast dat de arbeidsproductiviteit tussen 1952 en 1977 lichtjes achteruitgegaan is : van 21,24 tot 19,50 plaatskilometers per gepresteerd arbeidsuur.

Vreemdelingentewerkstelling

Gezien onze belangstelling vooral naar de vreemdelingentewerkstelling uitgaat, beperken we ons hier tot de studie van de groep « loontrekkenden ». (In de inleiding stelden we vast dat de groep vreemdelingen onder de weddetrekkenden te verwaarlozen is.) Het aandeel van de loontrekkenden in de totale tewerkstelling is over de periode 1968-1969 afgenomen van 84,8 % tot 74 % terwijl het aandeel van de niet-E.E.G vreemdelingen in deze groep aangroeide van 11,1 % tot 16,36 %. Noteer dat in dezelfde periode de totale tewerkstelling in de M.I.V.B. evolueerde van 5158 tot 6437 werknemers ; een stijging van 11,36 %.

Tabel 2 : Kwalificatie- en nationaliteitsstructuur van de groep loontrekkenden bij de M.I.V.B. Situatie 31 oktober 1979 (exclusief « gewone brigadiers »).

Nationaliteit		Functie							
		(3 kat.)		Chauff. ontv.		Arbeiders-leerjongens		Totaal	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Belgen	N	1.723	88.7	1.529	59.3	173	73.3	3.429	72.0
	%	50.3		44.6		5.1		100	
Vreemdelingen	N	220	11.3	1.050	40.7	63	26.7	1.333	28.0
waaronder :	%	16.5		78.8		4.7		100	
EEG	N	69	3.5	192	7.4	21	8.9	282	5.9
	%	24.5		68.1		7.4		100	
Europa	N	51	2.6	85	3.3	7	3.0	143	3.0
	%	35.7		59.4		4.9		100	
Afrika	N	85	4.4	738	28.6	30	12.7	853	17.9
	%	100		86.5		3.5		100	
Ander	N	15	0.8	35	1.4	5	2.1	55	1.2
	%	27.3		63.6		9.1		100	
	N	1.943	100	2.579	100	236	100	4.758	100
		40.8		54.2		5.0		100	

Bron : M.I.V.B.

kwalificatiestructuur

We beschikken slechts over statistieken van de kwalificatiestructuur van de loontrekkenden vanaf het jaar 1974. In 1979 (31 oktober) bedroeg het aandeel van de geschoolde arbeiders (keur- en eerste keurarbeiders, eerste geschoolde arbeiders en geschoolde arbeiders) in de groep loontrekkenden 40,8 %, dat van de chauffeurs-ontvangers 54,2 % en dat van de arbeiders-leerjongens 5 % (zie tabel 2). Vergelijken we deze kwalificatiestructuur met de structuur in 1974, dan blijkt dat het aandeel van de chauffeurs achteruitgegaan is met 4 %, dat van de arbeiders-leerjongens met 1,7 % en dat van de geschoolde arbeiders vooruitgegaan met 5,7 %. Deze verschuivingen zijn toe te schrijven aan onder andere drie factoren : de behoefte aan meer geschoolde arbeid in de werkplaats om

Foto J.d.S.

Veel goede wil

R.P. komt uit Sicilië en werkt al vier jaar in België, waarvan de laatste twee en een half jaar bij de M.I.V.B. als trambestuurder-ontvanger, zoals dat officieel heet. Hij maakt het er blijkbaar goed. Vol trots toont hij onder het gesprek het boekje over de sociale voordelen voor de personeelsleden van de M.I.V.B.:

Kijk, ik zit al in deze categorie. De eerste anderhalf jaar hier heb ik in restaurants gewerkt waar ik niet van hield vanwege de onregelmatige werkuren, vooral in de weekends. Nu liggen mijn uren veel beter en ik ben over het algemeen erg tevreden over de M.I.V.B., dat moet ik zeggen. Ik word er niet nodeloos lastig gevallen, en ik heb een regelmatiger leven. Ik heb gewoon mijn acht uur per dag. Ik houd van het werk en daarom blijf ik er. Vooruitzichten zijn er ook: controleur worden bijvoorbeeld. Om controleur te worden moet je Belg zijn of uit één van de EEG-landen komen en dan Belg worden. Een Marokkaan kan dus nooit controleur worden. Ook als je Fransman of Italiaan blijft, kun je het niet worden. Maar er zijn ook nog andere carrièremogelijkheden: in de depots hebben ze administratief personeel nodig en daarvoor hoef je geen Belg te zijn, ze vragen alleen een taal-examen, want je moet grondig tweetalig zijn. Daar is wel veel goede wil voor nodig. Ik ben al twee jaar Nederlands aan het leren.

Of hij de indruk heeft dat het vuile werk bij de M.I.V.B. aan de vreemdelingen of aan bepaalde categorieën vreemdelingen wordt gegeven en dat het de Belgen zijn die met de mooie baantjes gaan lopen, en dat dit met opzet gebeurt ofwel dat dit nu eenmaal gebeurt omdat veel vreemdelingen ongeschoold zijn en dat dus de vuile baantjes zo bij hun terecht komen?

Wat ik bij de M.I.V.B. zo goed

vind is, dat iedereen er gelijk is. Als tramconductor heb je een beurtrol en die geldt voor iedereen zonder onderscheid, Belgen en buitenlanders. Ook met de betaling zijn er geen problemen, iedereen krijgt hetzelfde. Je ziet op je papieren dat alles klopt en dat je niet bestolen wordt en dat geeft een veilig gevoel.

We hebben overigens soms wel last met onze reizigers, niet omdat we vreemdelingen zijn, dat moet ik erbij zeggen, maar omdat we tramconducteurs zijn. Als er iets misgaat op de tram hebben wij het gedaan. Tramconducteurs staan in België niet in hoog aanzien, trouwens de mensen zijn hier niet erg pro-openbaar vervoer. In Italië wordt een tramconductor wel gewaardeerd. Ook tussen controleurs en tramconducteurs bestaan over het algemeen goede verhoudingen.

Heb je, toen je hier kwam, speciaal contact gezocht met andere Italianen, bijvoorbeeld in je uitgaansleven, in sportclubs of in het verenigingsleven of ga je ook naar gelegenheden waar je Belgen treft?

Ik ben nooit speciaal contact gaan zoeken met Italianen, omdat ik me hier zo goed mogelijk wil integreren. Ik heb altijd contact met Belgen gehad, niet dat ik iets tegen mijn landgenoten heb, maar ik vind dat je je echt moet integreren en leven met de mensen. Als je je niet aanpast aan de hier heersende gewoonten en mentaliteit, blijf je altijd wat buiten de maatschappij staan en dan word je een randgeval. Zeker als je hier wilt blijven, en dat wil ik. Hier heb ik mijn vrijheid, een goede baan, ik voel me hier goed. Als je moed hebt, vind je hier altijd werk en kun je goed leven. Er zijn in België ook geen politieke problemen; er heerst orde, iedereen werkt en iedereen verdient geld.

Hoe is je indruk van de Belgen?

Over de vier jaar dat ik hier woon kan ik niets anders zeggen

dan dat ik met de Belgen goed overweg kan. Het is een beetje anders dan in Italië. In het begin zijn de mensen een beetje koel en wantrouwig. Maar dat verbetert allemaal onmiddellijk als je elkaar wat beter leert kennen. De mensen zijn hier vriendelijk, zeker in vergelijking met Duitsland, waar ik ook nog 9 maanden heb gewerkt. Daar is het veel moeilijker je te integreren. Ik vind zelfs dat er niet veel karaktiersverschillen bestaan tussen een Belg en een Italiaan. Wel is er een groot verschil tussen de mensen die in dorpen leven en die uit de grote stad. De stedelingen hebben minder tijd voor menselijke betrekkingen, ze moeten altijd naar hun werk en hebben altijd haast. De dorpingen nemen het leven meer van de rustige kant. Maar dat is in Italië ook zo. Ik zou wel terug willen gaan als ik geld genoeg verdiend heb en een winkel kon beginnen of zo. Maar ik heb nu verkering met een Belgisch meisje. Als ik met haar trouw, zal ik hier wel wortel schieten, denk ik. Zeker als ik kinderen heb, dat geeft heel andere toekomstperspectieven. Ik heb hier nog een broer, die is wat ouder dan ik en hij werkt ook bij de M.I.V.B. Hij is met een Belgische getrouwd en hij heeft twee dochtertjes. Hij gaat ieder jaar naar Italië op vakantie. Als hij gepensioneerd is, wil hij voorgoed terug. Maar voor zijn kinderen die hier geboren zijn zal het wel moeilijk zijn om ginds te wennen. Hij heeft ze Italiaans geleerd, vanaf hun vijf jaar, ook zijn vrouw spreekt Italiaans. Maar nu weer over de M.I.V.B. Er werken veel vreemdelingen, omdat het er veilig en stabiel is, en ze blijven er langer dan de Belgen, die vaak na 6 maanden of één jaar weer weggaan. Die vinden ook gemakkelijker wat anders. De laatste tijd zien we meer Belgen bij het personeel. Dat komt door de crisis en ook omdat de M.I.V.B. beter betaalt dan vroeger. En ook omdat de trams moderner en comfortabeler zijn ge worden voor de conducteurs.» ●

Vastgeroest

Bareel is gaan spreken met Komitee Delta, genoemd naar één van de Brusselse metrostations; het bestaat uit migranten- en Belgische werknemers bij de M.I.V.B. die druk willen uitoefenen op de syndikale top om de werkomstandigheden te verbeteren.

Dit Komitee is gegroeid uit het Arbeiderskomitee, opgericht in 1974, toen een Marokkaanse tramconductor werd geslagen door een politieagent. Een wilde staking, niet gesteund door de syndikaten, volgde op deze gebeurtenis.

Dit gecentraliseerde Arbeiderskomitee, dat twee nummers van een blad uitgegeven heeft met de bedoeling contact te leggen tussen de verschillende werkers van de M.I.V.B., die allen zeer verschillende werkuren hebben, heeft een jaar bestaan.

In 1976 werd weer een komitee opgericht, maar nu gedecentraliseerd per metrostation. Het heeft 2 jaar gefunctioneerd maar is evenals het Arbeiderskomitee ten gronde gegaan aan interne politieke tegenstellingen.

Sinds midden '79 is op initiatief van een syndikaal afgevaardigde van de metrobestuurders het Komitee Delta opgericht. De daartoe behorende migranten en Belgen zien zichzelf in de eerste plaats als werkers tegenover de directie en een vastgeroeste syndikale bureaukratische top. Zij leggen er de nadruk op dat zij zich in het Komitee hebben gegroepeerd om samen de werkomstandigheden zowel voor de migranten als voor de Belgen te verbeteren.

Tijdens ons gesprek hadden zij het zowel over de algemene problemen bij de M.I.V.B. als over de specifieke problemen van de migranten, nl. de werkzekerheid en het racisme.

Werkzekerheid

Hoewel de migranten bij de M.I.V.B. aan de basis hetzelfde werk doen als de Belgen beslist het reglement van de M.I.V.B. dat vreemdelingen die niet tot de EEG behoren, niet benoemd kunnen worden en dus geen promotie kunnen maken. De directie schijnt dit te rechtvaardigen door te stellen dat bij de politie ook geen vreemdelingen worden benoemd. Deze vergelijking gaat niet op. De M.I.V.B. is geen volledige staatsinstelling. Hoewel de staat een steeds grotere inbreng heeft, zijn er nog altijd andere aandeelhouders. Het feit dat de M.I.V.B. in 1981 genationaliseerd, dus wel een volledig staatsbedrijf wordt, vervult de migranten met ongerustheid. Zullen ze worden afgedankt of niet? Het syndikaat schijnt wel een overeenkomst met de huidige directie gesloten te hebben dat niemand ontslagen zal worden, maar over de migranten wordt met geen woord gerept. En met de toekomstige werkgever, de Staat, schijnt er geen overeenkomst te bestaan.

Minister van Verkeerswezen Chabert heeft tijdens een gesprek met een delegatie migranten mondeling beloofd dat ze niet buiten zullen worden gegooid, maar er staat niets zwart op wit. Op de vraag van de delegatie of, indien de regering valt, zijn eventuele opvolger zich aan deze (mondelijke) belofte zal houden, antwoordde hij hierin vertrou-

wen te hebben. Ook het lot van de talrijke migrantenschoonmakers geleverd door onafhankelijke schoonmaakbedrijven, is niet zeker, indien de geruchten waar zijn dat deze schoonmaakbedrijven in 1981 bij de M.I.V.B. zullen worden ingelijfd.

Racisme

Wat het racisme betreft, heerst er wel een latent racisme tussen de werkers onderling, maar het bestaat niet in sterke mate; misschien omdat de werkers elkaar, vanwege hun onregelmatige werkuren, nauwelijks zien.

Racisme in trams en bussen komt de laatste tijd meer voor. Met de groeiende economische crisis worden migranten afgeschilderd als de zondebokken, vooral door extreem-rechts wiens aanhangers migranten bus- en trambestuurders soms luidop voor alles en nog wat uit maken. Meer «a-politieke» Belgen beginnen hier ook in te lopen.

Een Belgische metrobestuurder merkte op dat het vele Belgen aan de meest elementaire hoffelijkheid ontbreekt ten aanzien van migranten bestuurders en dat bij een verkeersongeval Bel-

Foto J.d.S.

gen bijna altijd getuigen tegen de bestuurder, indien hij een vreemdeling is.

De houding van de directie schijnt ook bevooroordeeld te zijn, wanneer zij een racistisch konflikt verneemt via de rapporten van bestuurder en reiziger(s). Zij schijnt systematisch partij te kiezen voor de reizigers tegen de migrantenbestuurder, ook al ging het om een fascistische provocatie.

Algemene problemen

Bijna alle Belgische en migrantenwerkers bij de M.I.V.B. lijden aan dezelfde ziekten: maagzweren veroorzaakt door het, vooral tijdens de spitsuren, zenuwslopende werk, ruggegraatsvergroeiingen door de hele dag te zitten (op een slechte stoel). En longziekten tengevolge van het amiantstof loskomend bij het remmen.

Deze ziekten schijnt de directie niet als beroepsziekten te willen erkennen.

Dat de spitsuren voor de bestuurders zo zenuwslopend zijn, is des te begrijpelijker wanneer men weet dat ze de achterstand op het uurrooster tijdens hun 20 minuten schafttijd moeten inhalen, in tegenstelling tot de bestuurders van de bussen van de buurtspoorwegen: daar hebben ze, achterstand of geen achterstand, recht op hun 20 minuten etenspauze.

Het te groot aantal mensen, of liever gezegd het te gering aantal openbare vervoermiddelen — vooral tijdens de spitsuren — geeft problemen. Vooral nu er minder trams en bussen in cirkulatie gebracht werden om gezegd het materieel te vernieuwen, maar in feite gebeurt alleen het eerste, niet het tweede.

De veiligheid laat te wensen over: deuren en remmen beantwoorden niet altijd aan de veiligheidsvoorschriften; zo heeft de automatische beveiliging van de deuren van de metro al verstek laten gaan: een jongen werd in het metrostation Tomberg tussen de deuren geklemd, en de wagen begon al te rijden. Wachtenden op het perron hebben hem losgetrokken. Dit soort gebeurtenissen zijn al vaker voorgevallen.

De bestuurscabine is ook niet altijd veilig: de voorruit is soms vuil en de lucht is er muf.

Op de M.I.V.B. schijnt het niet duidelijk te zijn wie voor deze toestanden aansprakelijk is. De directie schuift de schuld af op de bestuurders. Maar wie, wat of hoe het materiaal gecontroleerd wordt, weten deze laatsten niet.

De onregelmatige uren maken het moeilijk een normaal sociaal leven te leiden: soms ziet men zijn familie alleen slapend.

Een eis van de metrobestuurders is dat ze niet langer dan twee en een half uur achter elkaar een metro hoeven te besturen en dat de aflossing van de ene bestuurder door de andere beter georganiseerd wordt. Negen uur rust tussen 2 diensten is niet voldoende als men om 8.30 's avonds eindigt en weer om 5.30 u 's morgens moet beginnen. Hierbij is noch de pendeltijd, noch de tijd van het omkleden gerekend.

Syndikaat

Sinds '65 worden reeds eisen gesteld om de werkomstandigheden van de bus- en trambestuurders te verbeteren en sinds '76 komen daar ook de problemen van de metrobestuurders bij.

Maar de syndicale top (zowel die van het ABVV als van het ACV) schijnt niets te doen om de eisen van de werkers te verwezenlijken. Van de stakingen die door de syndikaten werden uitgeroepen, hebben de leden van Komitee Delta sterk het gevoel, dat hun doel niet was de belangen van de werkers te verdedigen, maar onderlinge syndikale vetes uit te vechten of om een bepaalde partij steun toe te zeggen.

Ook wilde de syndicale top de specifieke problemen van de metrobestuurders niet op zich nemen. Ze schijnt de metro als iets marginaals, iets niet zo serieus te beschouwen.

In '76 heeft de directie een syndikaat voor de metrobestuurders opgericht. Al gauw zagen werknemers in dat dit syndikaat de belangen van de directie verdedigde. De metrobestuurders hebben toen toch 2 syndikaal afgevaardigden voor hun sektor verkozen. Met hen werkt een Marokkaan als stagiair syndikaal afgevaardigde.

De syndicale top, die volgens de geïnterviewde werknemers niet door hen is verkozen, weigert A.V.'s samen te roepen voor alle werknemers, waar iedereen het woord kan nemen.

Zij belegt alleen A.V.'s voor de syndikaal afgevaardigden, die wel door de werknemers verkozen zijn en wel iets proberen te doen. Op die manier probeert ze verdeeldheid te zaaien en de syndikaal afgevaardigden van hun basis te scheiden.

De meeste van de geïnterviewde werknemers zijn zeker niet tegen het syndikaat, dat ze beschouwen als een verworvenheid van de arbeidersklasse, maar ze zijn wel tegen de onbeweeglijke syndikale top, die noch voor de eisen van de migranten, noch van de Belgische werkers opkomt. ●

Foto J.d.S.

Foto J.d.S.

het meer gesofistikeerde materieel op peil te houden, de invoering van « One Man Cars » (O.M.Cs) en « One Man Trams » (O.M.Ts) waardoor ontvangers op de bussen en de trams niet langer vereist zijn, en de geringere behoefte aan overwegend ongeschoold personeel op de stelplaatsen.

vreemde chauffeurs

Circa 40 % van de chauffeurs-ontvangers bij de M.I.V.B. zijn van vreemde nationaliteit. Hiervan zijn er 70 % Afrikanen — het overgrote deel Marokkanen. Deze spektakulaire cijfers zijn het resultaat van 16 jaren krapte op de arbeidsmarkt voor Belgische chauffeurs-ontvangers. Het begon allemaal in 1964, een jaar dat in de Belgische geschiedenis geboekstaafd staat als een jaar met « volledige tewerkstelling ». Weldra kwam toen de onvolledige tewerkstelling. Doch de behoefte aan chauffeurs bleef, niet in het minst omdat het verloop bij deze job hoog ligt (om en rond de 10 %).

Het onaantrekkelijke van de chauffeursjob ligt hem niet in de bezoldiging (370.665 BF bruto beginwedge in 1979), maar in de onregelmatige uren. De chauffeurs kunnen ingeschakeld worden volgens 3 types rolbeurten: de « 4-6 » beurt, wat betekent dat er vier dagen gewerkt wordt en twee dagen gerust, de « 5-7 » of de « grote rol » (= « 5-3 »). Zowel de « 4-6 » rol als de « grote rol » betekenen zondagswerk. (De zondagspremie bedraagt 100 % van het gewone loon). Komen daarbij de zeer onregelmatige werkuren: een werkdag van gemiddeld 8 uren kan aanvangen om 5.30 u 's morgens ofwel eindigen om 0.30u 's morgens.

voortgang

Zowel wat betreft de anciënniteit als kwalifikatie gaan vreemdelingen erop vooruit. Hoewel de gemiddelde anciënniteit (Belgen + vreemdelingen) tussen 1974 en 1979 met 22 maanden gedaald is, is die van niet-EEG vreemdelingen er met 4 jaar en 2 maanden op voortgegaan.

De kwalificatiestructuur valt over de jaren ook voordeliger uit voor de vreemdelingen. Waar bijvoorbeeld de vreemdelingen in 1974 slechts 6,9 % van alle geschoolde krachten uitmaakten, zijn ze in 1979 al met 11,3 %. Dat de vreemdelingen afwezig blijven uit de groep « weddetrekkenden » heeft de maken met het vereiste taalexamen, maar ook met de bereidheid van de Belgen om als chef of bedienden binnen de M.I.V.B. te werken.

Tenslotte dient ook vermeld dat de M.I.V.B. al sinds ettelijke jaren over een « follow-up » dienst en een « sociale dienst » beschikt.

De follow-up heeft als taak bij te dragen tot de integratie van het personeel na de aanwerving. Ze komt tussen bij problemen die met de arbeidstaak te maken hebben (bv. herklassering, zoals van de ontvangers bij de invoering van de O.M.Ts en O.M.Cs).

De sociale dienst staat in voor dienstverlening bij sociale problemen die niet direkt iets met de arbeidsplaats te maken hebben (bv. problemen rond uitbating restaurants, financiële problemen, ziekte, extra-wettelijke voorzieningen).

Zowel de follow-up als de sociale dienst stellen een zestal sociale assistenten, alsook een aantal administratieve krachten tewerk.

besluit

Het probleem bij de M.I.V.B. is niet dat ze de vreemdelingen onheus zou behandelen, maar dat ze steeds meer beroep moet gaan doen op vreemdelingen om de trams op de vroegste en laatste uren te doen rollen. Niet dat de vreemdelingen die job niet gegund zou zijn; maar wel dat de Belgen die jobs mijden erop wijst dat er iets schort aan de onregelmatige werkuren van de chauffeurs. Daarmee bedoelen we niet dat de M.I.V.B. dat ongemak steeds meer geldelijk zou moeten compenseren en zo weer Belgen aantrekken, maar dat gezocht zou worden naar een regelmatig ploegensysteem met korte

tere werkdag — in plaats van het onregelmatige beurtrollensysteem met een gemiddeld 8 uur durende werkdag. Regelaat en kortere werkdag zouden aldus de chauffeursjob op zich herwaarderen, meer Belgen aantrekken en ook voor de vreemdelingen-chauffeurs het arbeidsleven verlichten.

Een ander prangend probleem bij de M.I.V.B. is vraagevoluitie. De voltooing en de modernisering van het net, het verlagen of blokkeren van de prijzen, het ontmoedigen van het privaat-verkeer in samenwerking met de Brusselse lokale overheden — en het voeren van een bewustmakingscampagne ten voordele van het openbaar vervoer lijken ons aan te bevelen.

Einde Dossier

Foto J.d.S.

Een arbeidersuniversiteit te Laken

Al meer dan een jaar herbergt het Centrum voor Welzijnszorg Laken — overdag een dienst voor geestesgezondheid — 3 avonden per week een soort arbeidersuniversiteit in zijn lokalen. Dit wordt georganiseerd door het Cittadinanza Migrante Laken, het vroegere CASIM (Centre di Azione Sociale Italiana). Over deze arbeidersuniversiteit zijn we met initiatiefnemer Johan Leman gaan spreken.

Sicilianen

Het doel van zijn lessen is geen diploma, maar een aanzet tot een betere kennis van de eigen politieke, economische, sociale en kulturele werkelijkheid. De benaming *universiteit* is eigenlijk een parodie op de huidige universiteit en verwijst naar het vroegere concept van de universiteit als blikverwijder.

De term *arbeiders* verduidelijkt naar wie dit onderwijs wordt gericht; hier: naar een 15-tal Italianen, en wel vooral Siciliaanse migranten, waarvan de jongste 14, de oudste 40 jaar is.

De inspiratiebron voor dit vormingsprogramma is te vinden in drie boeken: Scuola di Barbiana (don Milani), Lettera a una professoressa (Libreria editrice Fiorentina, Firenze, 1e uitg. 1967), G. Harrison en M. Callari Galli, Né leggere né scrivere. La cultura analfabeta: quando l'istruzione diventa violenza e sopraffazione (Milano, Feltrinelli, 1971) en W.I. Thomas en Fl. Znaniecki, The Polish Peasant in Europe and America (Vol. I en II, 2nd revised ed., 1958).

Deze werken geven een aantal modellen voor alternatief onderwijs om een onderdrukte, achtergebleven groep het woord te leren.

Behalve deze werken heeft Johan Leman ook een praktisch voorbeeld gevolgd, nl. de arbeidersuniversiteit van het Centre di Azione Sociale Italiano (C.A.S.I.) te Anderlecht. Deze werkt al zeven jaar en bestaat uit een cyclus van drie jaar gericht op Italiaanse migranten, ook voornamelijk Sicilianen.

Een arbeidersuniversiteit, gericht op Italianen was dus geen onbekend terrein meer en zeker niet voor Johan Leman, ex-medewerker van het C.A.S.I.

Foto C.W.L.

Bewustmaking

Tot begin december 1979 bestond er een « zij het bij wijlen soms kritische » samenwerking tussen beide centra: men nam wekelijks deel aan dezelfde algemene vergadering resp. hetzelfde directiecomité. In december is het C.A.S.I.M., in onderling akkoord met het C.A.S.I., van naam veranderd, wat een afstandsname inhield. Voorzichtig stelt Johan Leman dat « zelfdefinitie » en « politieke opstelling » hier de oorzaken van zijn.

De ietwat « etnisch gerichte gesloten » mentaliteit ten aanzien van de Belgische politieke en syndikale organisaties van het C.A.S.I. is iets dat het Cittadinanza Migrante wil doorbreken.

Want ook zij zat hier in het begin mee verveeld: zo had zij, hoewel ze zelf met een arbeidersuniversiteit was gestart, weinig contact met andere vormingsprogramma's; ook bestond geen doorstroming van informatie met de Belgische syndikaten die ook vormingscycli organiseren. Johan Leman zegt dat ze nu meer contact zoeken met de syndikaten.

In tegenstelling tot het vorig leerjaar 1978-1979 geeft hij geen Frans en Nederlands meer; hij verwijst de mensen hiervoor naar andere organisaties. Wel krijgen de migranten, die meestal alleen het Siciliaans dialect spreken nog les in het algemene Italiaans.

De bedoeling van zijn lessen blijft een bewustmaking en dit d.m.v. Italiaanse teksten. Dat men deze jonge migranten niet naar de vormingscyclus van het syndikaat doorverwijst, komt volgens hem omdat deze jongeren verloren

lopen in een grote organisatie, ofwel in een grote groep parvenu's zouden kunnen worden en hun klassebelangen zouden kunnen vergeten.

Andere redenen waarom weinig migrantenjongeren syndikaal militant worden komt volgens Johan Leman doordat sommige mensen die met migranten werken en die in zulke jongeren soms heel veel geïnvesteerd hebben, deze niet altijd gemakkelijk loslaten; ze beschouwen hen dan als verloren voor de eigen zaak. Cittadinanza Migrante mag niet deze « fout herhalen die zoveel andere migrantengroepen maken ».

De migranten zelf staan volgens hem nogal wantrouwig tegenover de syndikaten, die ze uitsluitend van de dienstverlenende kant kennen. Daar deze dienstverlening vaak nogal te wensen overlaat is hun indruk meestal een negatieve. Indien het syndikaat meer op wijkniveau zou werken, zou ze volgens Johan Leman wel meer inpakt kunnen krijgen.

Verder stelt hij het probleem van het gebrek aan een éénheidssyndikaat « Naar welk syndikaat zouden we de jongeren moeten sturen? En als je je bij een Italiaans syndikaat aansluit, krijg je ook direct een etiket opgeplakt ». Indien echter Cittadinanza Migrante voor een etiket moet kiezen, indien er met een politieke organisatie samengewerkt moet worden, dan zal ze wel haar keuze maken.

Marokkaanse meisjes

Behalve Italianen wonen in de buurt van het C.W.Laken ook veel Marokkanen. Zoals Cittadinanza Migrante de infrastructuur en de diensten van het C.W. Laken benut voor zijn werking met Siciliaanse migranten doet Dar al Muhajir (het huis van de migrant), met Philip Hermans, dit voor de werking met Marokkanen. De « arbeidersuniversiteit » voor Marokkanen gaat door op andere uren dan voor de Italiaanse jongeren.

Waarom deze scheiding in nationaliteit?

Volgens Johan Leman zijn de cultuurverschillen en onderlinge vooroordelen te groot. De Italianen, waarvan de ouders willen dat ze professioneel hoger op raken, komen vooral naar het C.W.Laken voor het leren en het schijnt heel moeilijk te zijn om hen de school te laten vergeten.

De Marokkanen komen veel meer omdat ze behoefte hebben aan een groep, om uit hun isolement te raken.

En verder: « wat als vormingsmodel bij Siciliaanse migranten werkt doet het wellicht niet bij Marokkanen ». De bedoeling is wel dat na 2 jaar de verschillen zo miniem zijn geworden dat Marokkanen en Italianen het derde en laatste jaar samen zullen volgen.

Naar de lessen voor Marokkanen komen voor het moment alleen meisjes. Het was niet duidelijk waarom. Het leek niet van te voren afgesproken te zijn. Zijn er voor het moment geen Marokkaanse jongens geïnteresseerd in de lessen of wordt de aanwezigheid van het mannelijk geslacht door sommige vaders niet geduld?

Johan Leman:

« Eénmaal per week komt een groep jongere Marokkaanse meisjes (ca 18 jaar) bijeen, en vanaf februari gaat ook een groep jongere Marokkaanse mannen van start (16-20 jaar). Dat de Marokkaanse jongens en de Marokkaanse meisjes apart samen komen is geen bewuste keuze, maar het is zo gegroeid. Is dat beter of slechter? Gezien de traditionele scheiding tussen mannen en vrouwen in de Marokkaanse cultuur scheen deze aanpak in een beginfase beter. Feit is daarenboven dat in het konkrete geval te Laken enkele Marokkaanse vader de aanwezigheid van de jongens bij hun dochters niet zouden geduld hebben ... en voorlopig moet daar toch rekening mee gehouden worden ».

teksten

De basis van de lessen, die drie jaar lang zullen worden gegeven, zijn de teksten — dit jaar alleen in het Italiaans. Vorig jaar werden ze ook in het Nederlands gegeven; hier een stukje van zo'n Nederlandse tekst:

identiteitsproblemen

Bij de verstoring van het evenwicht naar de brutale noodzaak van een tweetaligheid toe — noodzaak die de immigrant helemaal onvoorbereid treft — komt daar nog een probleem van « privé-aard » kijken. Na een min of meer lange tijd, al naar gelang de gevallen en de omstandigheden, meent de immigrant dat hij eveneens de taal van het land van aankomst kent. Zijn probleem (helemaal niet zo vermeend indien men kijkt naar het aantal geestesstoornissen binnen de immigrantengroepen) wordt dan dat van de eigen identiteit. Dit probleem met sociale, religieuze en culturele weerslag, kent dus ook gevolgen op taalgebied. Hoe beleeft hij zichzelf? In welke taal (die daarbij een van de directe maatstaven is om o.a. zijn wil tot integratie te meten)?

De teksten gaan altijd over de problematiek van de migrantenjongeren, want de bedoeling is dat ze over zichzelf gaan nadenken en spreken om zo geleidelijk aan tot een bewustwording te komen. Tegelijkertijd leren ze het woord te gebruiken, waarmee ze

Foto C.W.L.

later voor hun klassebelangen kunnen opkomen.

Door de discussie over de teksten, die na te zijn gelezen, uitgebreid besproken worden, leren ze zich in het publiek uit te drukken.

Dit jaar zijn de teksten vooral een wijkanalyse: Waar is de migratie begonnen? Waarom zijn we hier terecht gekomen? Een vergelijking met Anderlecht en Laken. De verhouding binnen de familie. Waarom zijn onze families gesloten, autoritair? enz...

Hier een stukje tekst over de huurprijzen in Laken.

Allogio: Il quartiere attorno alla piazza Bockstael è popolare soprattutto in parte più bassa tra la piazza Comunale e il Canale. Gli esperti immobiliari stimano che il quartiere è in via di degradazione. Questa degradazione viene spiegata con l'arrivo della popolazione straniera, sempre più numerosa. Ma, se il quartiere è valutato, il prezzo delle case resta pur sempre alto ed aumenta sempre.

Per gli speculatori immobiliari gli stranieri possono pagare questi aumenti, visto la facilità con la quale ottengono dei prestiti ad un tasso di interesse interessante (3 %)

Na alle teksten over de wijk te hebben gelezen en besproken, zijn de leerlingen vanaf nieuwjaar begonnen « zelf en gezamenlijk » een logisch gestructureerd en kritisch artikel op te stellen over hun dagelijks leven.

Begin januari werd aangevangen met een eerste « as »: de scolarisatie. Hier volgt een vertaald uittreksel van een stuk geschreven door Filippo, de oudste deelnemer:

In België ben ik in een school beland waar drie klassen in een zaal gestopt zaten (3de, 4de en 5de). Ik leerde er bijna niets, de Belgen wél: het Italiaans. Wij veranderden nadien van gemeente, daar leerde ik lezen en een beetje schrijven. Het eerste jaar faalde ik, ik kon niet gepromoveerd worden ('48-'49). Het tweede jaar '49-'50

moest ik naar de 5de, maar ik ben er niet gegaan, zozeer was ik ontmoedigd door mijn ouders en mijn Belgische vriendjes. Ik ben gaan werken in de mijn, ik was toen 14 jaar oud. Ik ben naar de avondschool geweest van '55 tot '61. Ik heb méér dan mijn best gedaan om het diploma te krijgen van soldeerder of mechanicien. Ik geloof dat mijn schoolleven een faillissement is geweest dat op heel mijn toekomst zijn weerslag heeft gehad.

Johan Leman: « De deelnemers aan de cursus schrijven om de beurt hun tekst op het bord. Samen wordt er aan taal- en zinscorrectie gewerkt en wordt de inhoud geanalyseerd. Het is de taak van de « lesgever » om aan te tonen dat er een logika schuilt onder de verhaalde gebeurtenissen en anekdoten, en dat wat door de betrokkene als een persoonlijk individueel probleem beleefd wordt (dat hem als veertigjarige tranen in de ogen kan brengen als hij zelf zijn tekst leest), in feite een gebeurtenis is dat fundamenteel buiten zijn individualiteit om gebeurd is, ja ... dat hem geen enkele persoonlijke « schuld » treft ».

Behalve de tekstbespreking op dinsdag- en donderdagavond van 19.30 u tot 21.30 u is er op woensdagavond om de 14 dagen voor de meest gevorderden een komitee-bijeenkomst: hier bespreekt men konkrete problemen rond de uitbouw van de C.W. Laken en ontmoeten vertegenwoordigers van Cittadinanza Migrante en Dar al Muhajir, elkaar om praktische problemen te bespreken zoals hoe concreet verder werken, hoe mekaar helpen? hoe is de toestand financieel? wat is sociale assistentie en medisch werk in de immigratie? enz...

Na deze cyclus van drie jaar is het de bedoeling dat de leerlingen deel gaan uitmaken van het Belgische militante en syndikale leven. Ook zouden ze terecht moeten komen in de algemene vergadering en beheerraad van het

C.W.Laken, in het migranten-ouderskomitee of één van de koöperatieven die het centrum wil oprichten. Later bleek dat de ex-leerlingen die zelf zullen oprichten. In ieder geval is het de bedoeling dat zij werkgever van het C.W.Laken worden.

Dit schooljaar richt Johan Leman, bij gebrek aan leerkrachten, geen eerste jaar in, wel gaat hij door met een 15-tal leerlingen in het tweede jaar. Hij merkte op dat zijn leerlingen vorig jaar zonder problemen voor hun officiële studies geslaagd waren, terwijl ze andere jaren waren gezakt. Het aantrekken van leerlingen vorig

jaar was niet zo gemakkelijk. Eerst moest de buurt het C.W.Laken leren kennen. Dit gebeurde met films, het inrichten van huiswerkklassen en het vertonen van toneelstukken. Het interesse werd verder opengemaakt door de ouders huis aan huis te bezoeken en het project voor te stellen als een cursus Italiaans en Nederlands. De ouders hadden wel graag dat hun kinderen iets bijleren dat hun direct van nut kan zijn; de dochters waren meestal enthousiast omdat zij 's avonds niet uit mogen gaan en de lessen hiertoe een gelegenheid bieden. Eénmaal dat de meisjes er waren,

kwamen er ook jongens en toen de vriendschap doordrong, ontstond er een hechte groep die regelmatig de lessen kwam bijwonen. Tegen het derde en laatste jaar hoopt Johan Leman dat de vriendschapsmotivatie plaats zal gemaakt hebben voor een politieke motivatie: niet meer om aan het isolement te ontsnappen zullen de jongeren de lessen komen volgen, maar omdat ze het politiek belangrijk vinden.

Monique de Jonge

adres: Centrum Welzijnszorg Laken
Delvastraat 35
1020 Brussel

Smullen

Restaurant Marrakech
Wisselstraat, 1 2000 Antwerpen

open: alle dagen vanaf 17u tot 02u
zaterdag en zondag vanaf 12u tot 02u
Woensdag gesloten.

Zaterdagmiddag in Antwerpen. Het is ijskoud. Na wat zoeken vinden we het Marokkaanse restaurant 'Marrakech' in een zijstraat van de Grote Markt. Teleurstelling: ondanks het aangegeven openingsuur (12 u) is de zaak potdicht. Terwijl we besluiteloos op de stoep staan (waar gaan we dan eten?), vernemen we van een Marokkaan dat het restaurant om twee uur opent. We besluiten een kop hete bouillon te gaan drinken en terug te keren, liever dan in extremis een andere keuze te maken. Bareel verwacht een stukje over Marokkaans eten. Zodoende.

Toen we dan uiteindelijk als enige klanten aan tafel zaten (wie eet er nu om halfdrie in de namiddag?) en ons verdiepten in de kaart, wisten we al dat ons geduld beloond zou worden. Dit restaurantje telt slechts een achttal tafels en een beperkte kaart. Meestal komt zulke kwantitatieve beperking de kwaliteit ten goede.

Op het menu staan enkele voorgerechtes: salade, viskrokette, sardienen,...; Marokkaanse soep; enkele soorten tajine (een soort hutsepot), verscheidene bereidingen van couscous, mechoui. Onze keuze viel op couscous (met schapevlees) als hoofdgerecht. Ervoor namen we respectievelijk een salade en een schotel gegrilde sardienen. Deze voorgerechtes waren erg mooi verzorgd... en lekker. De salade bestond hoofdzakelijk uit komkommer, tomaat en olijven, gekruid met komijn. Ook de gegrilde sardienen waren met komijn bestrooid. De couscous was lekker zonder meer. Niet buitengewoon. Bij Marokkaanse vrienden hadden we ooit hartiger couscous gegeten. Voor wie het gerecht niet kent: de basis vormt een ragoût van schapevlees en groenten (kikkererwt, wortelen,...). De kookpan waarin dit staat te pruttelen, wordt afgedekt met een soort vergiet waarin de couscous (zeer fijne meelkorreltjes) wordt gaar gestoomd, zodat die van de bouillon en de kruiden doortrokken is. Deze couscous echter smaakte weinig kruidig. Bovendien misten we een pikante harissa-saus. De ragoût daarentegen was zeer verzorgd. Al bij al toch nog een aanrader, tenzij misschien voor zeer veeleisende fijnproevers.

De wijnkaart bood een overvloedige keuze uit Marokkaanse wijnen. Wij kozen een Ouraki, afkomstig uit de omgeving van Casa Blanca aan de Atlantische Oceaan. Zoals de meeste Noord-Afrikaanse wijnen die ons bekend zijn, was ook deze nogal zwaar, maar uiterst geschikt bij een schaperagoût.

Als dessert namen we een gebakje en koffie. Hierbij weinig commentaar. De voorkeur voor zoete gebakjes heeft de Marokkaanse keuken gemeen met de Griekse en de Turkse.

Tot slot nog iets over prijzen. Voorgerechten kosten in 'Marrakech' tussen 50 en 100 BF; hoofdgerechten tussen 200 en 300 BF. Voor de wijn gaat de keuze van Marokkaanse wijnen van 220 tot 350 BF. Niet spotgoedkoop dus, maar ook niet overdreven duur. Onze indruk is wel dat deze prijzen zijn afgestemd op de omringende Belgische restaurants. In Brussel daarentegen situeren de restaurants van buitenlanders zich eerder in een eigen (lage) prijsklasse.

Voor twee personen betaalden we 1100 BF (voorgerecht, hoofdgerecht, dessert, koffie, één fles wijn). Naar onze mening een fijne, verzorgde keuken voor een behoorlijke prijs. Goed voor een avondje uit.

Hugo Swinnen

Ik wil bareel

Als je BAREEL verder wil ontvangen, vul dan deze strook duidelijk en volledig in.

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Postnummer:

Functie:

Denkt voor een gratis abonnement op BAREEL in aanmerking te komen om volgende reden:

.....
Neemt een abonnement tegen 200 frank per jaar, door overschrijving van dit bedrag op rekeningnummer 068-0654540-11 van het O.C.G.B. met de vermelding « Abonnement BAREEL ».

Aanduiden wat gewenst wordt en opsturen naar:

Administratie BAREEL
Gallaitstraat 78, 1030 Brussel

Tribune

« Humanisering » in het ziekenhuis

Vandaag de dag is « humanisering » zeer in de mode. Dit begrip betekent voor mij niet, zoals vele mensen proberen te laten geloven, de muren opnieuw verven, planten neerzetten, een onthaalboekje maken en « bewegwijzeren ».

Volgens mij kan « humanisering » alleen verwezenlijkt worden door een warme sfeer te scheppen, zowel voor de zieke als voor het personeel, die aanzet tot harmonieuze menselijke relaties in het hospitaal. Zo kunnen dokters een volledig verschillende houding aannemen: sommigen noemen de zieke bij zijn naam, hebben zijn dossier reeds gelezen, weten hoe ze hem moeten aanspreken; anderen, het dossier ter hand, doen alsof ze gehaast zijn, zeggen geen goedendag.

Vandaar dat de patiënt dan hoopt dat de verpleegster die dicht bij hem staat hem zal helpen, uitleg geven, gerust stellen. Maar het personeel dat de hele dag menselijk lijden ziet, neemt weleens een harde en onverschillige houding aan om er zelf niet onder door te gaan en conflicten te vermijden.

Dit brengt veel onbegrip met zich mee.

Ook hebben verpleegsters hun eigen problemen en zorgen en zijn niet altijd beschikbaar voor de psychische verzorging (geruststellen, uitleg geven, enz...) van de patiënt. Door de slechte arbeidsverdeling zijn de verpleegsters vaak overstelpt, o.a. met het in orde brengen van de administratieve papieren, bv. de inventaris van het beddegoed. Het gebrek aan verpleegsters heeft tot gevolg dat niet gekwalificeerd personeel wordt aangeworven en dat de verpleegsters zeer gespecialiseerde technische handelingen uitvoeren. Bovendien stelt zich het probleem van de binnen het personeel bestaande hiërarchie en wat dit met zich meebrengt aan privileges en « kaste » mentaliteit. Deze situatie is zo ingewikkeld dat de directie geen zicht meer heeft op alle problemen, wat weer problemen aan het verzorgend personeel stelt. Het is nodig dat ieder lid van de medische ploeg als volwaardig wordt beschouwd met een afgebakende en geherwaardeerde taak.

Deze moeilijke situatie heeft zijn weerslag op de relatie met de zieken. Wanneer deze relatie niet bevredigend is ontstaat er een gespannen sfeer.

Voor de gastarbeiderspatiënten kunnen deze relaties nog dramatischer zijn dan voor de andere patiënten; kulturele schema's kunnen de houding t.a.v. de verpleegsters beïnvloeden. Het gebrek aan kennis van de Nederlandse of Franse taal kan één van de grootste hinderpalen zijn omdat er dan geen mogelijkheid tot contact is. Dit is soms erg, vooral op de kraamafdeling. De vrouwen spreken nog minder Nederlands of Frans dan de mannen. Bovendien hebben zij een andere manier om zich te gedragen met de pasgeborene, een andere manier om hem in hun armen te nemen enz... Zij beleven hun moederschap op een aan hun cultuur eigen wijze, die niet gekend is en vaak niet wordt gewaardeerd. Deze situatie kan verergerd worden door vooroordelen of een xenofobische houding van het verzorgend personeel, veroorzaakt door de minachting voor wat anders is.

Dat de moeders zoveel bezoek krijgen moet gezien worden vanuit de betekenis die in haar cultuur aan de geboorte van een kind wordt gegeven: het is een heel belangrijke familiegebeurtenis en wordt soms in religieuze middelen ervaren als een zegen en wordt altijd ervaren als een verbetering van de hechtheid van de familie en het bewijs dat de familie kan overleven in het nieuwe levenskader. Ook is er zoveel bezoek omdat de gastarbeiders, die hier geïsoleerd leven, soms een grote onderlinge solidariteit in de moeilijke tijden kennen.

Een ander probleem stelt het voedsel. De voedselgewoonten zijn verschillend, denk maar aan het varkensvlees dat verboden is voor Turken en Noord-Afrikanen. Ze weigeren de maaltijden van het hospitaal en eten het voedsel dat de familie meebrengt. Zo zijn er vele problemen.

De relatie van ongelijkheid tussen patiënt en personeel, waarbij de patiënt afhankelijk is (niet met kennis van zaken kan beslissen, gebrek heeft aan vrijheid) vormt het hoofdprobleem voor de zieken. Dit wordt nog sterker aanvoeld door de gastarbeid(st)er omdat men hem (haar) niet begrijpt.

In het algemeen schept het verblijf in een ziekenhuis voor een gastarbeider voorwaarden die tot de ontwikkeling van een psychose kunnen bijdragen.

Om deze hele situatie te veranderen moeten we aan de « humanisering » werken, haar echt willen en creëren door samen overleg te plegen en de levensvoorwaarden en arbeidsomstandigheden in het ziekenhuis op een daadwerkelijke manier te veranderen; overhaasting en opzichtigheid moeten vermeden worden.

De patiënten moeten ook betrokken worden; naar hen luisteren maakt deel uit van een intensieve verzorging. Alles wat psychosomaatisch is, is aan dit luisteren verbonden.

Dit werk is een bescheiden bijdrage. Ik hoop dat ik het belangrijkste naar voren heb gebracht.

Rechtzetting

Het dossier van Bareel 7, jaargang 2, werd niet samengesteld door Miel Aerts, maar wel door redaktielid Miek Aerts.

Naima, sociaal assistente
(naam en adres bij de redactie bekend)

Dokumentatie

Deze rubriek wordt verzorgd door de dokumentatiedienst van het O.C.G.B. Materiaal ter aankondiging kunt u zenden aan het O.C.G.B., Gallaitstraat 78, 1030 Brussel, t.a.v. Tin Wouters. De vermelde dokumentatie ligt ter inzage op het O.C.G.B.

Brochures

Werken met Turkse en Marokkaanse vrouwen, informatiemap voor vrijwilligsters. Samenstellers: H. Hagenaars, P. Jansen, A. Van Keulen, C. van der Klundert, H. Roseboom, W. van de Sigtenhorst. N.C.B. - 1979, 64 blz, 80 F (of f.4,75).

Deel 1: Doelgroep:

Van Turkije en Marokko naar Nederland

Het leven in Turkije en Marokko

Het leven in Nederland

Deel 2: Vrijwilligsterswerk:

Problemen van vrijwilligsters

Onderzoek naar doelstellingen en werkwijze van vrijwilligstersgroepen

Deel 3: Activiteiten:

Activiteiten met buitenlandse vrouwen. Bijlagen.

Te bestellen: N.C.B. - PB 13313, 3507 LH Utrecht Tel.: 00 31 30 71 94 11 of door storting op giro 3144529 van het N.C.B.O.C.G.B. 068-0654540-11

Turkse en Marokkaanse Kinderen, een informatiemap over het leven van buitenlandse kinderen in Nederland, geschreven door F. de Graaff, medewerkster NCB, 1980, 80 blz, prijs f. 5,0 inclusief port.

« De map geeft in de eerste plaats informatie over het leven van Marokkaanse en Turkse kinderen in Nederland. Waar mogelijk worden daarbij opmerkingen gemaakt over de leefsituatie van Zuid-Europese kinderen in Nederland.

De gesignaleerde problemen worden in verband gebracht met de sociaal-ekonomische situatie waarin migranten terecht komen en met het feit dat zij zich in bepaalde ingewikkelde situaties moeten ontwikkelen...

Voor de praktijkwerker is het mogelijk slechts die hoofdstukjes te lezen die het leefmilieu betreffen waarin hij (zij) het buitenlandse kind ontmoet: de school, de gezondheidszorg, de buurt, enz... »

Beiden te bestellen: N.C.B.-PB 13313, 3507 LH Utrecht Tel.

00 31 30 71 94 11 of door storting op giro nr. 3144529 van het NCB.

Wegwijzer voor vreemdelingen, uitgave stad Leuven, 1980, 120 p. In mei komt er in Leuven een wegwijzer voor vreemdelingen van de pers. De wegwijzer wordt uitgegeven in de volgende talen: Nederlands, Frans, Engels, Spaans en Arabisch. De inhoud is opgedeeld over een aantal leefgebieden. Opzoeken worden vergemakkelijkt door een handig trefwoordenregister.

Gratis verkrijgbaar op het stadhuis, Grote Markt, 3000 Leuven.

Werken met buitenlandse kinderen en jongeren, uitgave van het Centrum Buitenlandse Werknemers, februari 1980, 22 blz, 50 F.

Het eerste deel probeert de situatie van de buitenlandse kinderen in al de afzonderlijke leervelden zoals school, de familie, vrije tijd, werk... uiteen te zetten.

In het tweede deel wordt nagegaan welk het didactisch kader zou moeten zijn waarbinnen gewerkt wordt met buitenlandse kinderen.

In het derde deel wordt nagegaan hoe er in de praktijk in de naschoolse begeleidingsgroepen gewerkt wordt. Centraal staat daarbij de vraag naar de structurele voorwaarden waaronder de groepen werken.

Te bestellen: C.B.W., Van Daelstraat, 32, 2200 Borgerhout. Tel.: 031/35 34 06

Plechtigheden en gebruiken bij huwelijk, geboorte en overlijden van Moslims, uitgave van Lalla Rookh, landelijk informatieblad over Cultuurgroepen uit Suriname en hun sociaal-maatschappelijke zorg in Nederland, jg. 4 - nr. 4.

Lalla Rookh verschijnt 8/jaar, oplage 3.000.

Te bestellen: Lalla Rookh, Wijde Begijnenstraat 25 a, Utrecht - Nederland.

Jongeren die tot hun recht willen komen. De Commissie Oriënteringsda-

gen, dec. 1979, 96 blz.

Hfdst. 1: Weinig kansen: Turkse, Marokkaanse, Spaanse, Surinaamse en Molukse jongeren aan het woord over hun eigen situatie.

Hfdst. 2: Gewoon begonnen: Ervaringen van welzijnswerkers die werken met migrantenjongeren.

Hfdst. 3: Door de situatie gevangen: gemeentelijk beleid t.a.v. migrantenjongeren.

Hfdst. 4: Samen sterk: buitenlandse jongeren gaan zich organiseren.

Een weerslag van wat er op een drietal conferenties van de Commissie Oriënteringsdagen in de loop van 1979 aan bod kwam. Konferenties waarop zowel welzijnswerkers en beleidsmensen als jongeren aanwezig waren. Een goede werkmap.

Te bestellen: Commissie Oriënteringsdagen, Maliebaan 20-22, Utrecht - Nederland, Tel. 00 31 30 33 15 35

Boeken

Vrouwen te gast, foto's en tekst: Bertien van Manen, 1979 - 170 blz. f. 26.50.

« De laatste 15 jaar zijn 10.000- en vrouwen, afkomstig uit het Middellandse Zeegebied, ons land binnengekomen. Uit Zuid-Europa, Noord-Afrika en Turkije kwamen ze hier wonen om bij hun man te zijn die hier werkte, of om zelf werk te zoeken. Zij verlieten de vertrouwde en beschermende, meestal agrarische omgeving om terecht te komen in een kille, vaak vijandige Westerse maatschappij.

Aan de hand van foto's en korte verhalen over een 12-tal vrouwen uit verschillende landen wordt een ietwat pessimistisch beeld weergegeven van hun situatie in het gastland ».

Te bestellen: Feministische Uitgeverij, P. Smidergracht, 149, 1018 TT Amsterdam, Ndl. Tel.: 00 31 20 24 31 56

Rot-op-boek, uitgave van het Platform van democratische organisaties van buitenlandse arbeiders in Amsterdam, 1980, 75 blz, 105 F.

Over de eerste gevolgen van de wet op arbeid van buitenlandse werknemers in Nederland.

Te bestellen: Uitgeverij Acco, Tiense straat 134-136, 2000 Leuven. Tel. 016/23 35 20

Kranten - Tijdschriften - Infobladen rond gastarbeid

De immigrant, informatiekant van het Centrum Gastarbeid Mechelen, maandelijks, 4 blz. offset, losse nrs. 10 F, steunabonnement, 100 F voor 10 nrs. Nederlands + Arabisch.

Deze krant is er in de eerste plaats voor en door de gastarbeider.

Bevat informatie over de rechten van de gastarbeider, politieke kwesties, acties, diensten en organisaties die zich inspannen voor de immigranten.

Het blad wil ook een forum zijn tegen elke vorm van diskriminatie en racisme.

Te bestellen: C.G.M., Augustijnestraat, 14, 2800 Mechelen

C.B.W.-krant, maandelijks tijdschrift van het Centrum Buitenlandse Werknemers, 20 gestencilde blz.

Bevat een activiteitenkalender, verslagen van werkgroepen, algemene juridische informatie, enz.

Te bestellen: C.B.W., Van Daelstraat, 32, 3200 Borgerhout

Artikelen

Dokument: « Gastarbeider... stemarbeider » Tijdschrift voor sociaal welzijn en maatschappelijk werk, 7de jaargang nr. 2, februari 1980, pag. 34-38, 80 F/nr.

Het betreft hier een commentaar op de weergave van een « werknoot betreffende de oprichting van een Vlaamse vereniging voor gastarbeiders, en voor buurtgericht werk in de Brusselse agglomeratie » uitgaande van Mevr. R. Steyaert, Staatssecretaris voor de Nederlandse Gemeenschap.

Te bestellen: CED-Samson N.V., PH. de Champagnestraat, 7, 1000 Brussel

Cinéma et racisme, Droit et Liberté, mensuel du Mouvement contre le racisme et pour l'amitié entre les peuples (MRAP), maart 1980, nr 389, 6 FF.

Een bespreking en overzicht van wat er zoal bestaat aan film rond racisme. Te bestellen: Droit et Liberté, 120 rue St.-Denis, 75002 Paris France. ccp. 9239-81 paris

« Klein Lexicon van vooroordelen = dieven, luiaards, profiteurs? » overdruk uit Humo 27 oktober 1979, 4 blz. « Een interview met F. Moulaert (KUL) die al ettelijke studies over het gastarbeidersprobleem in België bijenschreef ».

Te bestellen: O.C.G.B., Gallaitstraat, 78, 1030 Brussel

« AI en de vluchtelingen: Koloch » Amnesty nieuws, augustus 1979, pag. 10

Informatiemap voor vrijwilligsters

Werken
met Turkse
en Marokkaanse
vrouwen

« Politieke vluchtelingen: statuut en erkenningsprocedure ». Amnesty nieuws, januari 1980, pag. 8.

In het eerstvermelde stuk wordt kennis gemaakt met de hulporganisatie KO-LOCH (Kollektief voor de opvang van Chileense vluchtelingen).

Het tweede artikel gaat over de manier waarop iemand, juridisch gezien, politiek vluchteling wordt.

Te bestellen: AI-Vlaanderen, Blijde Inkomstraat, 98, 3000 Leuven, prk. 068-0684871-78 (giftenrekening)

Dossiers

« Gemeentelijk stemrecht voor vreemdelingen in 1982 » Dossier samenge-

steld en uitgegeven door de initiatiefgroep « Stemrecht 82 », 11 blz., 15 F. Stemrecht voor wie?

Hoe is het gemeentelijk stemrecht voor migranten in Europa geregeld.

Initiatieven van de Belgische parlementairen inzake de herziening van de gemeentekieswet.

Bezwaren en opmerkingen Gaat het stemrecht politieke aardverschuivingen met zich meebrengen?

Dienstplicht Bijlagen: vgl. migrantenbevolking (1.1.78) en de Belgische kiesbevolking

Adressen.

Te bestellen: Stemrecht 82, L. Van Look, p/a Gallaitstraat, 78, 1030 Brussel.

Eeuwwisseling

Allah is de enig God en Mohammed is zijn profeet.

Deze zin wordt meerdere malen per dag herhaald door miljoenen Muzelmanen gekeerd naar de Kaaba. Het aantal gelovige Muzelmanen wordt op 1 miljard geschat. Zij wonen over heel de wereld. In België wonen er meer dan 200.000. Ondanks vele moeilijkheden oefenen ze de Islamitische godsdienst uit: ze zeggen hun dagelijkse gebeden op in een moskee of thuis. Ook hebben ze, evenals de kristenen, hun religieuze feesten: het groot feest van het schaap, de maand van de ramadan, de geboorte van de profeet enz. ...

Wel bestaat er een verschil in de Kristelijke jaartelling en de muzelmaanse:

Op 21 november 1979 is de Islamitische tijdrekening tot een volgende eeuw overgegaan. 1.400 jaren zijn verstreken sinds het begin van het jaar 1 van de Hidzjra, in het Arabisch Hijra, m.a.w. het wegtrekken van de profeet uit Mekka naar Medina in 622 - Kristelijke tijdrekening. De getallen die de Mohammedanen gebruiken zijn alleen een middel om de tijd te meten. De Kristenen berekenen de tijd aan de hand van het zonnejaar. Daarmee wordt bedoeld: een volledige omloop van de aarde om de zon. De Mohammedaanse tijdrekening werkt met maanjaren.

Maanjaren

Een maanjaar komt overeen met $\pm$ 355 dagen van het zonnejaar. 1400 jaren van de maantijdrekening komen dus overeen met 1.357 zonnejaren. Trekken we nu 1.357 af van 1979 dan krijgen we 622 - datum van de tocht van de profeet Mohammed (in het Arabisch: Mohammad). Een maand bestaat uit negenentwintig of dertig dagen en begint

met de nieuwe maan. Het Mohammedaanse jaar bestaat uit twaalf maanden. De 10de dag van de Moharram, 1ste maand, is het feest van Achaura, het Arabisch woord voor « tiende ». Die dag dient elke Mohammedaan die ertoe in staat is een tiende van hetgeen hij gedurende een jaar gespaard heeft aan de armen uit te delen.

Achaura is ook de dag waarop aan de kinderen geschenken worden uitgedeeld. Die dag begeeft de Mohammedaan zich naar het kerkhof om er op het graf van de overledenen te bidden.

De negende maand is de Ramadan, de vastenmaand, gedurende dewelke men zich van de opgang van de zon tot haar ondergang geheel dient te onthouden

van voedsel, drank, tabak en seksuele betrekkingen. De nacht van de 26ste op de 27ste wordt de nacht van de bestemming genoemd omdat de grote stem toen heeft gezegd: « Gij zijt Gods gezant. Verkondig mijn woord in naam van de Heer, uw Schepper. » Dit zijn de eerste zinnen van de Koran.

Op de twaalfde dag van de maand Rabié-el-Aoewal wordt het feest, Aid el Maoulid gevierd. Het is het feest van de verjaardag van de geboorte van de profeet Mohammad.

In de tiende maand, Schoewal, vieren de Mohammedanen op de eerste dag, na de vastentijd in de ramadan, Schoewal Aid-es-seghir (feestje) in de spreektaal, ofwel Aid-El-Fitr in het Arabisch genaamd.

Dou-el-Hijja is de twaalfde maand en bedevaartmaand.

De bedevaart naar Mekka is één van de vijf verplichtingen van de Mohammedaan. Elke Mohammedaan moet, indien hij er de mogelijkheid toe heeft, één keer in zijn leven die verplichting nakomen.

De Kaaba, het heiligdom in Mekka wordt als het werk van de profeet Abraham aangezien, lang voor de mens op aarde kwam. De 10de dag van deze maand worden offers gebracht ter herdenking van het offer van Abraham. Het is de Aid El Kebir (groot feest).

De twaalf maanden (zij komen niet overeen met de Kristelijke maanden):

1. Moharram
2. Safar
3. Rabié el-Aoewal
4. Rabié-Tani
5. Joemada-El Oela
6. Joemada-Tanya
7. Rajab
8. Schaabaan
9. Ramadan
10. Schoewal
11. Doe-el-Kièda
12. Doe-el-Hijja

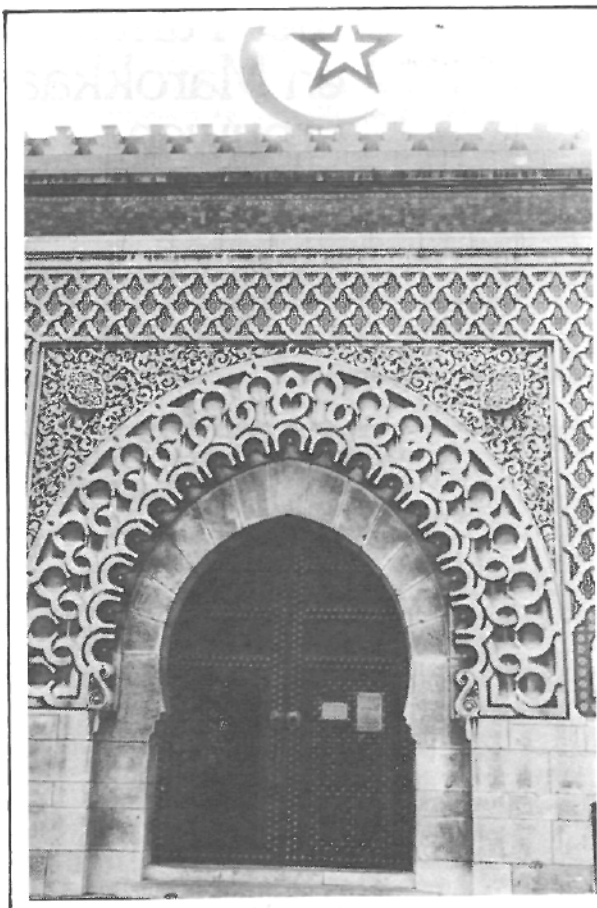

Foto J.d.S.